

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Makroekonomický vývoj a stav ekonomiky Republiky
Kazachstán**

Nazarbay Orazkan

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Nazarbay Orazkan

Podnikání a administrativa

Název práce

Makroekonomický vývoj a stav ekonomiky Republiky Kazachstán

Název anglicky

Macroeconomic Development and Current Condition of Economy of the Republic of Kazakhstan

---

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav ekonomiky Kazachstánu. Budou identifikovány hlavní události, které ovlivnily kazašskou ekonomiku. V rámci práce dojde také k regionálnímu srovnání a komparaci s vybranými státy. V práci budou vyhodnoceny faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat jsou databáze kazašského statistického úřadu a centrální banky. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

Doporučený rozsah práce

40 – 55 stran

Doporučené zdroje informací

- BORISOV E.F. Ekonomická teorie. Almaty: Atamura, 2007. 286 s. ISBN 5-482-00173-3
- GÜRGEN, Emine. Economic Reforms in Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan. Washington DC: International Monetary Fund, 1999. ISBN 1-55775-825-5
- HARE Paul, TURLEY, Gerard. Handbook of the Economics and Political Economy of Transition. 1. vyd. New York: Routledge, 2013. 512 s. ISBN 978-0415591126
- HOLMAN, Robert. Ekonomie. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 696 s. ISBN 978-80-7400-006-5
- JUREČKA, Václav a kol. Makroekonomie. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9
- LIŠKA, Václav a kol. Makroekonomie. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 628 s. ISBN 80-86419-54-1.
- MAYEROVÁ, Marie, RŮŽIČKA Jiří. Sociologie v ekonomické praxi. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2001. 143 s. ISBN 80-7082-834-X
- PLECHANOVA G.V. Makroekonomika. Almaty: Almaty Kitap, 2008. 638 s. ISBN 978-5-16-003278-8
- SCHILLER, Bradley. Makroekonomie. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. 412 s. ISBN 80-251-0169-X.
- VOLKOV S.D. Ekonomika. Astana: Atamura, 2001. 168 s. ISBN 5-7836-0417-8.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 10. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Makroekonomický vývoj a stav ekonomiky Republiky Kazachstán" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16.3.2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Daně Staré, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za poskytnuté rady, cenné připomínky a doporučení.

Makroekonomický vývoj a stav ekonomiky Republiky Kazachstán

Macroeconomic Development and Current Condition of Economy of the Republic of Kazakhstan

Souhrn

Cílem této práce je zhodnocení aktuálního stavu a vývoje ekonomiky Kazachstánu. Analýza zahrnuje hlavní makroekonomické ukazatele, vývoj finančního trhu a porovnání makroekonomických ukazatelů s Ruskem. Práce rovněž obsahuje zhodnocení výsledků a doporučení. Provedená analýza zjistila, že i když ekonomická situace v Kazachstánu je relativně dobrá, ale hrozbou zůstává jeho závislost na zpracovatelském průmyslu a vývozu ropy. Diverzifikace ekonomiky by mohla pomoci Kazachstánu zmenšit závislost na vývoji cen nerostných surovin ve světě. Výsledky této práce umožňují prognózovat vývoj ekonomiky Kazachstánu v budoucnosti a představují ho jako zajímavou destinaci pro zahraniční investice.

Klíčová slova: ekonomika, mezinárodní vztahy, inflace, finance, historický vývoj, nezaměstnanost, Kazachstán.

Summary

The aim of this work is to evaluate the current state and development of the Kazakhstan economy. The analysis includes the main macroeconomic indicators, financial market development and macroeconomic indicators in comparison with Russia. Study also includes an evaluation of the results and recommendations. Performed analysis found that although the economic situation in Kazakhstan is relatively good, but its dependence on manufacturing and oil exports remains the main threat. Diversification of the economy could help Kazakhstan to reduce dependence on the world price of natural resources. Results of this study allow predicting the development of the Kazakhstan economy in the future and represent Kazakhstan as an interesting destination for foreign investment.

Keywords: economics, international relations, inflation, finance, historical development, unemployment, Kazakhstan.

Obsah

1 Úvod	7
2 Teoretická východiska hodnocení ekonomiky Kazachstánu	9
2.1 Makroekonomické ukazatele výkonnosti ekonomiky.....	9
2.1.1 HDP	9
2.1.2 Nezaměstnanost	12
2.1.3 Inflace	15
2.1.4 Platební bilance.....	16
2.1.5 Vnější dluh.....	19
2.1.6 Veřejné finance.....	20
2.1.7 Finanční trh.....	21
2.2 Historie státu Kazachstán	23
3 Praktická část	25
3.1 Představení země, zapojení do mezinárodních organizací.....	25
3.2 Analýza makroekonomických ukazatelů Kazachstánu	26
3.2.1 Vývoj HDP v Kazachstánu	26
3.2.2 Vývoj nezaměstnanosti v Kazachstánu	28
3.2.3 Vývoj inflace v Kazachstánu	30
3.2.4 Vývoj platební bilance (export, import a oblasti) v Kazachstánu	33
3.2.5 Vývoj vnějšího dluhu v Kazachstánu.....	34
3.2.6 Vývoj veřejných financí v Kazachstánu	36
3.2.7 Vývoj kurzu měny v Kazachstánu	38
3.3 Analýza vývoje finančního trhu a jeho souvislost s makroekonomickými ukazateli Kazachstánu	39
3.4 Porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů v Rusku a Kazachstánu	41
3.5 Porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů v Číně a Kazachstánu	47
3.6 Hlavní události které ovlivnily Kazašskou ekonomiku	51
4 Zhodnocení výsledků a doporučení, diskuse	52
5 Závěr	54
Použité zdroje	55
Literatura	55
Elektronické zdroje	57
Seznam tabulek	59
Seznam grafů	60

1 Úvod

Daná bakalářská práce se bude zabývat makroekonomickými ukazateli Kazachstánu za posledních deset let. Výběr daného tématu není náhodný – autor pochází z Kazachstánu a po návratu by se chtěl zabývat daným tématem podrobněji.

Kazachstán během posledních let udělal naprosto obrovský krok dopředu – stačí si vzpomenout, že ještě relativně nedávno obyvatelé státu vůbec nevěřili své domácí měně a úspory drželi v dolarech, mnozí uvažovali o vystěhování do zahraničí a vůbec nevěřili, že se jejich život změní k lepšímu.

V současné době se však situace změnila – Kazachstán je stát, který láká zahraniční investice z celého světa a země je mimochodem zařazena mezi prioritní země pro český export, což svědčí o velmi vysoké úrovni důvěry vůči danému státu.

Samozřejmě lze namítnout, že hospodářský úspěch země je podmíněn především rostoucí cenou za energetické suroviny, především za ropu, jejíž cena za poledních několik let se zněkolikanásobila, avšak se má počítat s tím, že existují státy, které jsou rovněž bohaté na ropu a které nedokázaly rozvinout svou ekonomiku tak, jak v Kazachstánu, klasickou ukázkou jsou sousední Uzbekistán a Turkmenistán.

Makroekonomické ukazatele bezesporu jsou výborným zdrojem informace o úrovni rozvoje státu, vždyť zohledňují jak ekonomické, tak i sociální oblasti vztahující se k ekonomice daného státu. V rámci zkoumání ekonomických ukazatelů se rozhodlo, že bude pozornost zaměřena na následující ukazatele: platební bilance, inflace, nezaměstnanost, HDP, vnější dluh a veřejné finance.

Jedná se bezesporu o ukazatele, které zajímají každého investora při základním zhodnocení přitažlivosti země. Kromě toho na základě platební bilance je možné prozkoumat vzájemný obchod s jinými státy – v rámci daného výzkumu bude pozornost zaměřena na Českou republiku, Čínu a Rusko.

Česká republika byla vybrána kvůli tomu, že v dané zemi autor v současnosti studuje, Čína je jedním z největších partnerů země a výrazným investorem. K tomu je nutné dodat, že daný stát se stal nejen výrazným politickým a ekonomickým hráčem, ale dokázal se přeměnit na světového lídra.

Rusko bylo vybráno kvůli tomu, že s daným státem Kazachstán spojuje velmi dlouhá historická minulost a v současné době ekonomické a hlavně politické vazby mezi oběma zeměmi jsou velmi úzké – a to díky vytvoření celní unie.

V Kazachstánu naprosto obrovský rozvoj zažívá finanční trh, právě proto bylo rozhodnuto v rámci dané bakalářské práce zařadit i jeho vývoj.

Cíle a metody

Hlavním cílem bakalářské práce zhodnotit stav a vývoj ekonomiky Kazachstánu. Jinými slovy dílčím cílem práce je vytvoření základní analýzy vývoje makroekonomických indikátorů v zemi. Budou identifikovány hlavní události, které ovlivnily kazašskou ekonomiku. V rámci práce dojde k regionálnímu srovnání a komparací s vybranými státy. V práci budou vyhodnoceny faktory, které nejvýznamněji pozitivně a negativně ovlivňují ekonomický rozvoj tohoto státu.

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a elektronických zdrojů. Významným zdrojem dat jsou databáze Kazstatu. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

První z hlediska pořadí metodou bude literární rešerše, což je studium a následný výběr toho relevantního, co se vztahuje vůči dané práci. Další metodou bude analýza, a to za pomoci základních statistických metod a také regresní analýzy.

Tyto metody budou doplněny komparací, neboli porovnáním ekonomického vývoje, vzhledem k charakteru ekonomiky ze všech výše uvedených států Rusko má ke kazachstánské ekonomice nejbližší, právě proto komparace se provede na příkladu Ruska.

Poslední v pořadí metodou bude prognóza, pomocí které bude vytvořen výhled do budoucnosti.

2 Teoretická východiska hodnocení ekonomiky Kazachstánu

Makroekonomické ukazatele hrají naprosto klíčovou roli v zhodnocení stavu rozvoje té či oné země. Důvod je velmi snadný – vždyť díky těmto ukazatelům je zcela možné bezproblémově a velmi rychle zhodnotit stav rozvoje ekonomiky daného státu.

Ekonomická teorie pochopitelně uvádí celou řadu ukazatelů, mezi nejdůležitější z nich ale patří následující ukazatele: hrubý domácí produkt (popřípadě hrubý národní produkt), inflace, nezaměstnanost a platební bilance.¹

K tomu je možné zařadit další ukazatele jako stav dluhů, veřejné finance apod. Poslední ekonomická krize zcela jasně poukázala na to, že v ekonomice existuje velmi důležitý faktor, který může být zdrojem ekonomické nestability, a tím jsou banky a jiné finanční instituce, z toho důvodu v práci jsou podrobeny výzkumu u finanční trhy.

2.1 Makroekonomické ukazatele výkonnosti ekonomiky

2.1.1 HDP

Bezesporu prvním a snad nejdůležitějším ukazatelem jakékoliv ekonomiky je hrubý domácí produkt. Jedná se o ukazatel, který vypovídá o výkonnosti ekonomiky a zároveň podává prvotní informaci o tom, jaká je životní úroveň v dané zemi.

Nejčastěji se pod pojmem HDP rozumí tok zboží a služeb, které byly vyprodukovány anebo poskytnuty v dané zemi za určité časové období - nejčastěji za jeden rok.²

V souvislosti s HDP se velmi často užívá pojem HNP, což je hrubý národní produkt, jedná se o produkt vyrobený nikoliv na daném území, ale občany daného státu. Daný pojem se využívá zejména v anglicky psané literatuře.³

---

¹ PAVELKA, T. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-86730-02-6. s. 16.

² HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 409.

³ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 413.

Dále se má počítat s pojmem čistý domácí produkt, což je produkt, který nezohledňuje amortizaci. Důvodem jsou zejména výrobní podniky, u kterých amortizace je velmi významnou složkou nákladů.⁴

Dále se HDP člení na dva druhy, a to HDP v běžných cenách a HDP reálný. Rozdílem mezi těmito dvěma veličinami je to, jestli počítáme s cenami aktuálního roku či nikoliv. Například využíváme ceny běžného roku anebo ceny nějakého výchozího roku.

HDP lze spočítat třemi způsoby: výrobním, výdajovým anebo důchodovým. Výrobní metoda je nejsložitější pro výpočet a zohledňuje pouze přidanou hodnotu daného výrobku.

V praxi se využívá ale výdajová cesta výpočtu, kde se sčítají výdaje jednotlivých sektorů ekonomiky, přičemž ekonomika je rozdělena do čtyř sektorů: domácností, firmy, stát a čistý export, což je rozdíl mezi exportem a importem.

Logika výpočtu HDP pomocí důchodové metody spočívá v tom, že daná ekonomická veličina se určuje pomocí součtu důchodů: zisků, úroků, rent apod., poté se daná suma upraví o nepřímé daně a dotace.

HDP se využívá jako absolutní veličina udávající informaci o celkové výkonnosti ekonomiky, tak i relativní: například HDP na jednoho obyvatele, HDP vůči státnímu dluhu apod.⁵

Je nutné ale upozornit, že HDP není všeobecně uznávána veličina jako faktor rozvoje ekonomiky, a to z toho důvodu, že nezohledňuje celou řadu důležitých charakteristik jako:

- Černou a šedou ekonomiku,
- Kvalitu životního prostředí,
- Produkci vyrobenou pro vlastní spotřebu.⁶

První oblast vychází z toho, že v každém státě existuje černá a šedá ekonomika. První ekonomika se týká především zcela ilegálních aktivit provozovaných mimo zákon a za

---

⁴ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 248.

⁵ ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4694-4. s. 262.

⁶ WAWROSZ, P., HEISLER, H., HELÍSEK, M. MACH, P. *Makroekonomie: základní kurz*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2012. ISBN 978-80-7408-059-3. s. 30.

kteře hrozí trest odnětí svobody. Klasickou ukázkou je prodej drog, prostituce, pašování alkoholu apod.

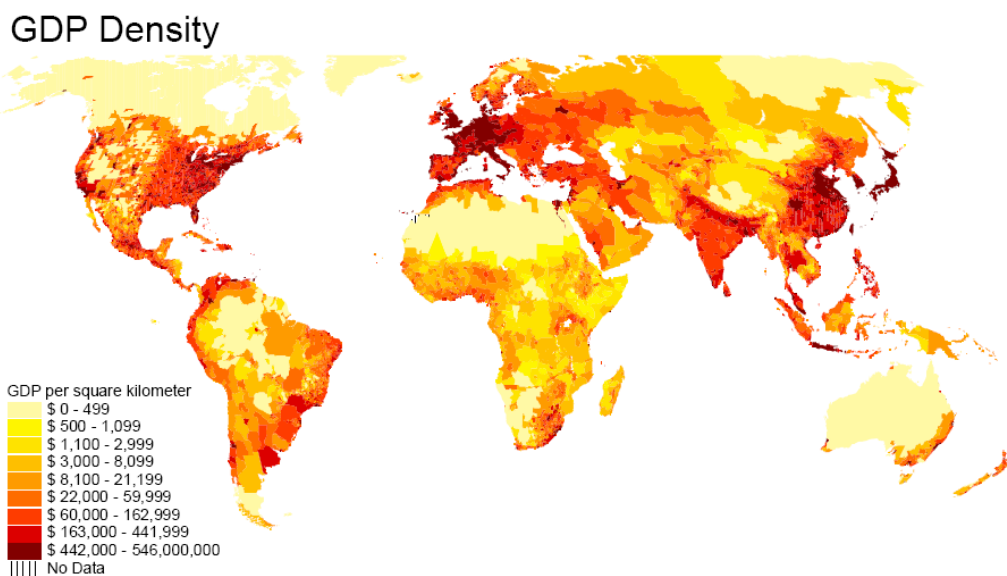
Na rozdíl od toho ale šedá ekonomika není trestná soudní cestou, zde se jedná nejčastěji o výplatách „v obálce“ a jiných shodných projevech směřujících ke zmenšení daňové povinnosti. Tato ekonomika není zas až tak trestní jak předchozí.

V případě s měřením HDP se velmi často mluví o tom, že HDP nezohledňuje zhoršení kvality životního prostředí. Klasickou ukázkou v dané oblasti je přístup Číny, která sice dle úrovně svého HDP je na druhém místě ve světě, avšak její životní prostředí je velmi ničeno.

Poslední oblast zdůrazňuje, že HDP nepočítá s produkcí vyrobené pro vlastní potřebu. Klasickou ukázkou je třeba jídlo vyrobeno pro vlastní konzumaci.

Dále bychom měli počítat s tím, že HDP státu je počítáno na celkové území země, ačkoliv se běžně stává, že většina HDP je produkována jenom na jeho určitém území, o čemž si lze ujistit z obrázku č. 1.

Obrázek 1. HDP podle území v roce 2007

Zdroj: Econbrowser. http://econbrowser.com/archives/2007/01/the_distribution

HDP a jeho růst je bezesporu první, co zajímá firmy při zhodnocení potenciálu daného trhu, vždyť se jedná o barometr ekonomiky – růst HDP je prvním znamením, že ekonomika je zcela v pořádku a poptávka roste.

Na druhou stranu je zcela nutné počítat i s tím, že krize v ekonomice je vhodnou příležitostí pro připravené – v případě poklesu HDP klesá aktivita konkurence a podniky získávají reálnou možnost dobyt trh.

Kromě toho jakákoliv ekonomická krize vyčistí trhy a odstraní ty firmy, které neprodukují vhodnou produkci anebo produkty nízké kvality. Zůstanou jen ty podniky, jejichž výroba je úspěšná.

2.1.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je dalším makroekonomickým faktorem, se kterým se má počítat při vstupu na trh. Nezaměstnanost je zcela běžnou součástí tržních ekonomik.⁷ Pouze v komunistických ekonomikách se mluvilo o chybějící nezaměstnanosti, jelikož pracovat bylo povinností úplně každého občana.

Nezaměstnanost se týká trhu práce, přičemž se jedná o trh, který je velmi silně regulován státem, na rozdíl třeba od trhu peněz anebo zboží. Na trhu práce se setkává nabídka s poptávkou. Pokud ale poptávka po práci výrazně převyšuje nabídku, vzniká nezaměstnanost. Samozřejmě ale se má počítat i s tím, že existují aktivní a pasivní obyvatelé, a to zejména vůči jejich vztahu k práci a hledání práce v případě ztráty.⁸

Je zcela na místě uvést, že neexistuje jednotný názor, proč k tomu dochází. Samozřejmě první důvod je samotný charakter trhu – některé profese zanikají a firmy tudíž nemají zájem o další zaměstnání, to samé platí i při recesi celé ekonomiky. Na druhou stranu se uvádí, že příčiny nezaměstnanosti mohou ležet i mimo trh. Klasickou ukázkou je nastavení

---

⁷ JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009. ISBN 978-80-248-2065-1. s. 17-19.

⁸ BALDWIN, R. WYPLOSZ, CH. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1807-0. s. 201-202.

státem minimální mzdy, která je vyšší nežli rovnovážná. Ke stejným důsledkům přivádí i činnost odborů zaměřena na zvýšení mezd v odvětví.⁹

Daný ukazatel se měří pomocí míry nezaměstnanosti jakožto podíl nezaměstnaných osob na ekonomicky aktivních osobách, což se definuje jako:

- Osoba starší 15 let,
- Nepracovala v sledovaném období, a to ani nebyla sebezaměstnaná,
- Byla připravena nastoupit do zaměstnání v průběhu 14 dnů,
- Aktivně hledala zaměstnání¹⁰.

Nejčastěji se nezaměstnaní dělí do několika skupin, a to podle příčiny proč se dostali do takového stavu. Jedná se o frikční, strukturální a cyklickou nezaměstnanost. V dalším textu bude uveden každý z nich.¹¹

Frikční nezaměstnanost vychází z toho, že člověk dobrovolně opustil svou původní práci a hledá jinou. Jinými slovy daná osoba je schopna nastoupit do práce, ale z různých důvodů se jí nechce. Samozřejmě tento druh nezaměstnanosti je zcela přijatelný a není nutné proti němu bojovat.¹²

Dané tvrzení nelze ale aplikovat na strukturální nezaměstnanost, což je nezaměstnanost, která vznikla v důsledku strukturálních změn v ekonomice.

Jako součást těchto změn dochází k útlumu v celých odvětvích, což se následně odrazuje v tom, že klesá poptávka po pracovní síle v určitých odvětvích. Tato nezaměstnanost je předmětem zájmu státu – a měla by být vyřešena přesunem nezaměstnaných do jiných odvětví.¹³

Cyklická nezaměstnanost je tou nejhorší nezaměstnaností, která jen může existovat. Důvodem je to, že tento druh nezaměstnanosti vzniká v důsledku cyklického pohybu

---

⁹ KEŘKOVSKÝ, M. *Ekonomie pro strategické řízení. Teorie pro praxi*. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 978-80-7179-861-3. s. 177-179.

¹⁰ BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5. s. 72.

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, Z. a kol. *Management lidských zdrojů*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-347-9. s. 73.

¹² HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 280.

¹³ JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009. ISBN 978-80-248-2065-1. s. 68.

ekonomiky, nikoliv jedné z jeho částí. V dané nezaměstnanosti je zdůrazněn Okunův zákon, což je zákon, který uvádí, že s růstem nezaměstnanosti klesá HDP země.¹⁴

Okunův zákon je definován následovně: „Na každé 1 %, o které se míra nezaměstnanosti zvýší oproti přirozené míře nezaměstnanosti (u^*), poklesne produkt vzhledem k potencionálnímu produktu (Y^*) o 2%.“¹⁵ Matematicky vyjádřeno se jedná o: $Y/Y^* = 1 + 0,02 * (u^* - u)$.

Další přístup nezaměstnanosti rozděluje danou ekonomickou veličinu na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná nezaměstnanost vychází z toho, že člověk jednoduše řečeno může nastoupit do práce, avšak jemu se z různých důvodů do toho nechce.

Na rozdíl od toho nedobrovolná nezaměstnanost zdůrazňuje nedobrovolný charakter – člověk sice chce nastoupit do práce, avšak nemůže práci sehnat.

Neexistuje jednoznačný ekonomický závěr na příčiny nezaměstnanosti. Jeden směr uvádí, že příčinou nezaměstnanosti jsou odbory, které požadují od zaměstnavatele neustálou navýšení mezd. Další příčinou je zákon o minimální mzdě, který určuje mzdu, která není rovnovážná a v důsledku vzniká nezaměstnanost. Další ekonomický směr uvádí, že mzdy jsou rigidní, a to z toho důvodu, že se stát příliš angažuje na daném trhu a nestihají se přizpůsobovat měnícím se okolnostem.¹⁶

K tomu je nutné počítat i s tím, že během krize ještě nikdy nedošlo k výraznému poklesu mezd, což lze vysvětlit tím, že zaměstnavatele raději propustí své zaměstnance, nežli jim sníží mzdu.

Nezaměstnanost má dva dopady – a to jak již zmíněný Okunův zákon v podobě poklesu HDP, tak i sociální dopad. Daný dopad vychází z toho, že člověk, který ztratil práci, prožívá období depresí, ztratí sebeúctu a je celkově zklamán. Ve výsledku to může způsobit pokles kvalifikace, problémy v rodině, alkoholismus apod. Na druhou stranu je nutné uvést, že příliš štědrý sociální systém je někdy považován za katalyzátor nezaměstnanosti, jelikož zcela demotivuje lidi ke hledání nového zaměstnání.¹⁷

---

¹⁴ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 283.

¹⁵ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-2050-590-3. s. 204.

¹⁶ MANKIW, G. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 978-80-7169-891-3. s. 555.

¹⁷ PAVELKA, T. *Makroekonomie*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. 280 s. ISBN 80-86730-02-6. s. 122-123.

Dále se mluví i o přirozené nezaměstnanosti, která podle Samuelsona znamená: „*je to míra nezaměstnanosti, při níž jsou síly, které působí směrem ke zvyšování a snižování cenové a mzdové inflace, vyrovnané. Je nejnižší mírou nezaměstnanosti, která je udržitelná; vyjadřuje tedy nejvyšší udržitelnou úroveň nezaměstnanosti a odpovídá potenciálnímu produktu země.*“¹⁸

Samozřejmě nezaměstnanost má velmi negativní dopad na ekonomiku, avšak u firmy nelze jednoznačně určit o dopad, jelikož na jednu stranu vysoká nezaměstnanost automaticky znamená pokles kupní síly, avšak na druhou stranu znamená i to, že si lidé budou více vážit své práce.

Kromě toho pro podniky může být i příležitostí státní programy boje proti nezaměstnanosti. Kromě toho se má počítat s tím, že nezaměstnanost není v celém státě stejná. Až do poslední doby byla nezaměstnanost zcela opomíjeným tématem, zejména pokud se jednalo o území EU, natož eurozóny. Všechno se ale změnilo s krizí a v současné době je zcela běžně potkat státy, kde nezaměstnanost převyšuje desítky procent, přitom se jednalo o státy, které snad nikdy za posledních dvacet let nesetkali s tímto fenoménem – ukázkou je třeba Španělsko.¹⁹

2.1.3 Inflace

Pod pojmem inflace se všeobecně rozumí růst cenové hladiny, popř. pokles kupní síly peněz. Inflace ve výsledku zmenšuje objem zboží a služeb, které si člověk může zakoupit. Pochopitelně díky tomu se reálně zmenšují úroky, mzdy a ceny výrobních faktorů.²⁰

Na druhou stranu existuje deflace, která je někdy horší nežli inflace, jelikož znamená v podstatě pokles ekonomické aktivity podniků a lidí. Někdy se mluví i o dezinflaci, jako o snížení tempa inflace.²¹

Inflace vychází z cenových indexů, což je úroveň cen v daném odvětví. Nejčastěji se inflace počítá pomocí indexu cen spotřebitele (CPI). Na rozdíl od toho indexu index cen

---

¹⁸ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-2050-590-3. s. 296.

¹⁹ DVORÁKOVÁ, Z. a kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada Publishing, 2007. 800 s. ISBN 978-80-247-1407-3. s. 55-56.

²⁰ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 538-540.

²¹ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 538-540.

výrobců vychází z cen výrobců. Dalším způsobem určení inflace je deflátor, což je podíl nominálního a reálného HDP.²²

Původem inflace jsou především změny v agregátní poptávce nebo agregátní nabídce. Poptávkově taženou inflací je inflace, která vzniká v důsledku rychle rostoucí poptávky. Nabídková inflace naopak vychází z velmi rychlého růstu agregátní nabídky.

Inflace bývá třech druhů: mírná, pádivá a hyperinflace.²³ V případě mírné inflace se jedná o inflaci, jejíž tempa růstu nepřevyšují 10 %. V daném typu inflace lidé důvěřují bankám a vládě a vůbec si nevšímají inflace.

Na rozdíl od toho pádivá inflace se již pohybuje řádově v desítkách procent a lidi si jí velice všímají, a tímto přizpůsobují svoje chování – například zvyšují nákup komodit, které logicky rostou spolu s inflací, jedná se nejčastěji o zlato, stříbro apod.²⁴

Poslední inflace je nejhorší pro ekonomiky, jelikož v tomto druhu inflace je zcela zničena důvěra lidí v ekonomiku, zvyšuje se sociální nespokojenost a může se klidně stát, že se vlády ujmou radikální hnutí, což se potvrdilo empiricky v případě Německa po první světové válce.²⁵ Ve výsledku peníze zcela ztrácejí svůj význam v ekonomice a lidé se jim snaží zcela vyhnout, a to tím, že uskutečňují barterovou směnu.

Inflace je velmi důležitý faktor pro zhodnocení země, vždyť při velmi velké inflaci je zcela nutné počítat s neočekávanými náklady v podobě výměny ceníků, katalogů apod. Kromě toho v případě inflace se má počítat i s tím, že budou znevýhodněni osoby, kteří dostávají fixní plat. Právě proto podniky do své cenové politiky musí zahrnout i inflaci.

2.1.4 Platební bilance

V důsledku specializace celé řady ekonomiky dochází k prohloubení mezinárodní ekonomické spolupráce. Pod tímto pojmem se rozumí jak pohyby kapitálu, tak i zboží.

---

²² HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 544.

²³ JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009. ISBN 978-80-248-2065-1. s. 92-100.

²⁴ JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: Základní kurs*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009. ISBN 978-80-248-2065-1. s. 121.

²⁵ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 548-550.

Právě díky tomu vznikla potřeba počítat s platební bilancí země, která se definuje jako „systematický účetní výkaz, který zachycuje veškeré ekonomické transakce mezi rezidenty domácí země a rezidenty ostatních zemí, které se uskutečnily za určité časové období, zpravidla jednoho roku. Tyto transakce jsou spojeny s toky zboží, služeb kapitálu a peněz mezi domácí ekonomikou a zahraničím.“²⁶

Platební bilance ukazuje na stav ekonomiky a na to s kým daný stát obchoduje a v jakém měřítku. Mezinárodní měnový fond využívá horizontální strukturu platební bilance, která je rozdělena do pěti částí.²⁷

Tabulka 1. Horizontální struktura platební bilance

Běžný účet	<ul style="list-style-type: none"> • pohyb výrobků • pohyb důchodů z výrobních faktorů - bilance výnosů – pracovní důchody pracovníků ze zahraničí, úroky, dividendy, zisky • pohyb služeb – neviditelný obchod (tranzitní poplatky, doprava a také příjmy z cestovního ruchu) • běžné transferové platby – sociální transfery, převody pracovních příjmů.
Finanční účet – závazky a pohledávky rezidentů vůči zahraničí	<ul style="list-style-type: none"> • portfoliové investice • přímé zahraniční investice • ostatní investice
Kapitálový účet – běžné kapitálové transfery	
Chyby a opomenutí.	
Změna devizových rezerv – vývoj aktiv, které má k dispozici CB	

Zdroj: vlastní zpracování, informace

²⁶ DURČÁKOVÁ, J. *Mezinárodní finance*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-170-6. s. 15.

²⁷ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-740-0006-5. s. 574-576.

Vertikální struktura platební bilance vychází z rozdělení bilance na základě debetního a kreditního základu. Debetní položky vycházejí z vynakládání deviz, kreditní položky naopak vycházejí z tvorby deviz. Díky platební bilanci země lze naprosto výborně zhodnotit postavení státu vůči zahraničí – buď export převyšuje import anebo naopak, odkud do země plynou zahraniční investice apod. Na obchodní bilanci má velmi silný vliv kurz měny. Se změnou kurzu se tímto stává ekonomika buď více konkurenceschopnější, nebo naopak méně konkurenceschopnější.²⁸

Kromě toho je zcela nutné uvést, že měnový kurz se díky poslední krizi stává významným nástrojem měnové politiky centrální banky. Důvod je zřejmý – úroky jsou na historickém minimu, proto již další provádění měnové politiky pomocí klasických úrokových nástrojů (lombardní, depozitní, PMR sazby) se již nevyplatí, a proto musí centrální banka používat jiné nástroje.²⁹

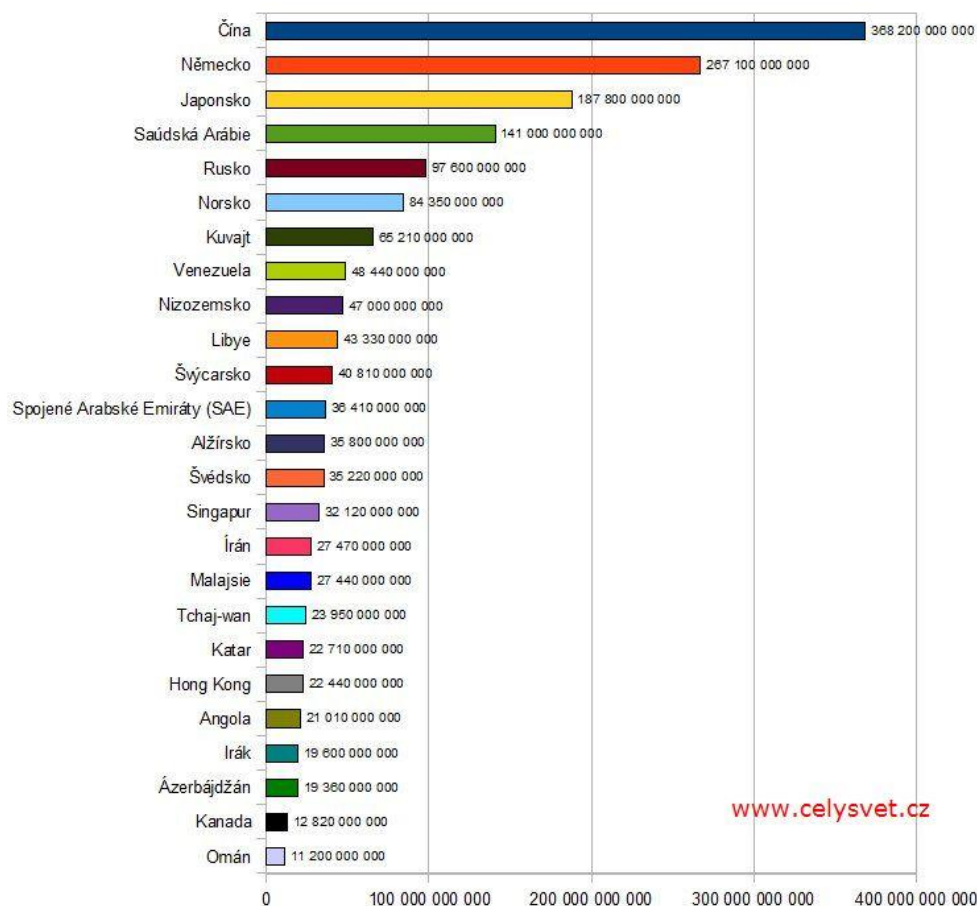
Obchodní bilance je velmi klíčovou oblastí pro zhodnocení ekonomické situace v daném státě. Klasikou ukázkou je Česká republika, která je silně otevřenou ekonomikou, která je silně závislá na poptávce v zahraničí, zejména v sousedním Německu. Kromě toho ukázkou závislosti na zahraniční poptávce je Čína anebo Německo, o čemž je možné se ujistit z obrázku dole.

---

²⁸ JIRÁNKOVÁ, M. a kol. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3276-3. s. 94.

²⁹ KLAUS, V a kol. *Česká republika na rozcestí: Čas rozhodnutí*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-2023-5. s. 50.

Graf 1. Obchodní bilance zemí v USD v roce 2009

Zdroj: CelySvet.cz. <http://www.celysvet.cz/poradi-statu-obchodni-bilance>

Je ale nutné uvést, že mnoho lidí ani nemá tušení, že se obchodní bilance počítá a jaký má vliv na jejich život (na rozdíl od inflace, nezaměstnanosti apod.), je to oblast zájmu především odborníků. Kromě toho nevyrovnána obchodní bilance je jasnou ukázkou toho, že ekonomika státu je zcela nekonkurenceschopná, což je naprosto varovný signál pro vládu země.

2.1.5 Vnější dluh

Díky poslední krizi naprosto klíčovou otázkou v oblasti zhodnocení ekonomik se stala velikost jejich veřejného (popřípadě státního dluhu). Jedná se o oblast, která bezesporu je zcela klíčová v mnoha evropských státech, zejména v Řecku, kde stát stojí na pokraji bankrotu. Státní dluh vzniká z mnoha hledisek, nejčastěji se jedná o situaci, při které

výdaje dlouhodobě převyšují příjmy a z toho důvodu musí stát získávat peníze jinde, zejména v tom, že hledá věřitelé.³⁰

Daná otázka je klíčová pro zhodnocení ekonomické situace, jelikož stát na rozdíl od podniků není výdělečný subjekt a hledá v první řadě možnosti, kde by si mohl půjčit peníze. U některých států dluh zcela převyšuje výši jejich HDP a výrazným způsobem ohrožuje národní bezpečnost. Stát v některých evropských zemích už neví, co má dělat s takovými dluhy – ukázkou je třeba Kypr, který měl v záměru zavést dočasnou daň na veškeré bankovní účty.

2.1.6 Veřejné finance

Další oblastí pro zkoumání, která ovšem velice úzce souvisí s veřejným dluhem jsou veřejné finance, jedná se o oblast, který rovněž začala hrát naprosto klíčovou roli v poslední krizi. Ve veřejných financích středem pozornosti bude jak příjmová, tak i výdajová stránka. V praktické části se zhodnotí, jakým způsobem se vyvíjely tyto dvě velmi důležité pro stát ukazatele, zda kazachstánský stát je sociálně založený jako evropské státy anebo naopak se přiklání spíše k pravicovým názorům a vychází z toho, že účast státu v ekonomice by měla být minimální.³¹

Kromě toho státní politika je vždycky tou hýbnou silou, která dokáže změnit situaci ve světě k lepšímu – příkladem je třeba New Deal v USA, který vyvedl ekonomiku z velmi hluboké recese.³²

V současné době přístup k veřejným financím lze rozdělit v podstatě do dvou velkých názorů – jedni uvádí, že vliv státu a ekonomiku by měl být zcela minimální a je zapotřebí mít co nejmenší rozpočet. Druhá skupina naopak poukazuje na nedokonalost trhu a uvádí, že stát by se měl více angažovat v ekonomice prostřednictvím daní, subvencí, státních zakázek apod. Veřejné finance jsou klíčovou otázkou v současné době, a to díky poslední

---

³⁰ KOHOUT, P. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3583-2. s. 221.

³¹ KOHOUT, P. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-5064-4. s. 92.

³² KOHOUT, P. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3583-2. s. 89.

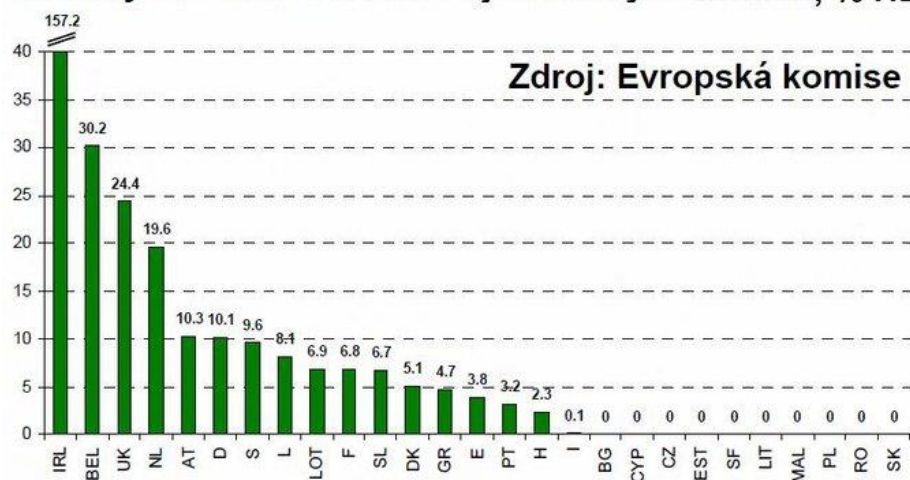
krizí, která ukázala, že veřejné finance mohou být významným zdrojem nestability ve státě. Zcela ukázkovým příkladem je Řecko.

2.1.7 Finanční trh

Finanční trh je poslední oblastí, které se bude týkat daná práce. Zde bude středem pozornosti oblast týkající se finančního sektoru ekonomiky. Finance hrají naprosto nezastupitelnou roli v hospodářství států. Samozřejmě někteří tvrdí, že finanční sektor může naopak způsobovat problémy ekonomice – jako například v poslední době a to, že pomoc finančnímu sektoru, zejména bankám může dosahovat závratných výší – jako například na obrázku dole.

Graf 2. Náklady na záchranu bank, jako procento od státního HDP v roce 2012

Náklady na záchranu bank v jednotlivých zemích, % HDP

Zdroj: Investiční web.cz. <http://www.investicniweb.cz/trhy/sektory/2012/11/6/evropska-bankovni-unie-ma-sanci-uspet-ma-smysl-pro-cr/>

Na druhou stranu se má počítat s tím, že banky a jiné finanční instituce plní celou řadu funkcí, která je zcela nezastupitelná a pokud by neexistovaly banky, tak by situace nebyla natolik efektivní, jako je v dnešní době, zejména pokud se jedná platební styk.

Právě banky jsou středním bodem každé ekonomiky, a to z následujících důvodů:

- Transformace peněz a kapitálu,

- Redukce transakčních nákladů,
- Monitorování bonity dlužníků a informační servis,
- Racionalizaci platebního systému.³³

Banky dokážou zcela vhodně transformovat kapitál, a to z hlediska času, kvantity, regionu a měny. Dále díky bankám dochází k redukci transakčních nákladů na vyhledání věřitele. Banky na rozdíl od jiných subjektů dokážou naprosto vhodně monitorovat situaci s dlužníkem.³⁴

Když se jedná o finanční trh, tak se má zmínit, že na daném trhu existuje subjekt, který dokáže velice významně ovlivnit situaci, jedná se o centrální banku. Daný subjekt má dohled nad činností ostatních finančních subjektů v ekonomice a zaměřuje se především na regulaci bankovního sektoru. Centrální banka plní pochopitelně i další funkce. K historický nejstarší patří pochopitelně emise hotovostních peněz, na který centrální banka má monopol, je ale nutné uvést, že emisi bezhotovostních peněz mohou provádět i ostatní subjekty.³⁵

Dále centrální banka provádí měnovou politiku, a to prostřednictvím přímých a nepřímých nástrojů: poskytnutí licencí, operací na volném trhu, řízení úrovně PMR, úvěrování bank apod. Hlavní banka rovněž spravuje i státní peníze a zastupuje stát navenek v oblasti týkající se finančního trhu. Centrální banka je zpravidla zcela nezávislá na vládě, a to z důvodu předchozích historických událostí, když v důsledku nátlaků vlády musela centrální banka financovat státní výdaje (jedná se především o válečné výdaje) – klasickou ukázkou je bankrot habsburské říše na začátku 19. století v důsledku napoleonovských válek.³⁶

---

³³ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. ISBN 80-7261-132-1. s. 118.

³⁴ POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 978-807-179-4622. s. 586.

³⁵ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-3671-6. s. 78-80.

³⁶ ČERNOHORSKÝ, J. TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3. s. 74-76.

2.2 Historie státu Kazachstán

Kazachstán je země ležící přímo v centru Asie, kromě toho část území zasahuje i do Evropy. Stát hraničí s Ruskem na severu, na východě s Čínou a na jihu s Kyrgyzstánem, Uzbekistánem a Turkmenistánem.

Kazaši po celou dobu své existence dokázaly vybudovat stát, který je jeden z nejrozsáhlejších na světě. Na druhou stranu země není moc osídlena – zde žije pouze 15 milionů obyvatel, ačkoliv rozloha státu je 35krát větší nežli české území.

Vzhledem k rozloze státu, reliéf a klimatické podmínky jsou velmi odlišné. Zde najdeme moře, pouště, nížiny a hory. Zde si opravdu každý návštěvník přijde na své.

Historie státu je zcela závislá na kočovných kmenech, důvodem je to, že stát je velmi vhodný pro pastevce. Přes území státu ve středověku se táhla hedvábná stezka spojující Evropu a Asii. Díky tomu na jihu země vznikla celá řada měst s velmi rozvinutým obchodem.

Od 13. století se stát začlenil do světově známé říše Čingischána.³⁷ Od 16. století však státu a národu země hrozil zánik, a to díky vpádům bojových kmenů Džungarů. Nakonec však Kazaši dokázali porazit Džungary.

V souvislosti s posílením role carského Ruska v 18. století region centrální Asie včetně území Kazachstánu se dostalo do sféry vlivu Ruska. V polovině 19. století kazašské území bylo včleněno do Ruské říše.

Díky včlenění do Ruska se na území Kazachstánu začali přicházet ruští a ukrajinští rolníci, kteří se usazovali na severu země. Mimochodem to zůstalo i do dnešní doby – na severu země bydlí především slovanské národy, kteří svým počtem přesahují původní kazašské obyvatelstvo.

Po občanské válce v Rusku území Kazachstánu bylo zcela ovládáno bolševiky. Je nutné uvést, že něco přes 300 tisíc Kazachů z toho důvodu migrovalo do sousední Číny. Na začátku 20. let minulého století v důsledku politiky Moskvy v zemi panoval hladomor, který vyžádal miliony obětí.³⁸

---

³⁷ KLJASHTORNYJ, S. a kol. *Kazachtan: letopis trech tysjacheletij*. Almaty: Rauan, 1992. ISBN 5-87495-008-7. s. 7.

³⁸ KUZHEMBAJLY, A. *Istorija respubliky Kazachstana*. Almaty: Filoant, 2003. ISBN 996547706X. s. 257.

Za vlády Stalina Kazachstán se přeměnil v region, kam se posílaly politické vězně anebo dokonce i celé národy (např. Němci z Povolží, Tataři, Čečenci apod.). Po druhé světové válce se území Kazachstánu dočkalo největšího rozvoje ve svých dějinách: docházelo k rozsáhlé stavbě měst, objevení nalezišť apod.

Od konce 80. let v Kazachstánu stejně jak i ve zbytku SSSR vzrostl zájem lidí o svou minulost, o svoje národnostní kořeny, které vyvrcholily v roce 1986 v demonstraci v Almaty, která byla tvrdě potlačena. Je ale nutné říct, že vedení země v čele s Nursultánem Nazarbajevym tvrdě postavilo proti rozpadu SSSR, jelikož správně chápalo, že to přivede k ekonomickému kolapsu všech členských zemí.

Pozdější historie mu dala za pravdu – v Kazachstánu stejně jak i ve zbytku postsovětských zemí začala panovat bída, lidé zcela ztratili své celoživotní úspory, byly zničeny hospodářské vztah apod.

V roce 1997 bylo hlavní město země přesunuto z jižní Almaty na sever země – do Astany. V současné době prosperita státu je založena na těžbě nerostných surovin – především ropy a plynu.³⁹

Jedná se o hlavní vývozní artikuly země, na kterých je závislá obchodní bilance státu. Kromě toho je nutné dodat, že ropný průmysl znamená pro kazachstánskou ekonomiku totéž, co automobilový průmysl pro Českou republiku. Na prosperitě ropných podniků je zcela závislý život celých regionů země, ropné podniky ve státě plní velmi silnou sociální funkci a jsou doslova motorem kazachstánské ekonomiky.

V důsledku bohaté historie na území žije celá řada národů, Kazaši se podílí na celkovém počtu obyvatel jen 60 %. Státním jazykem je ruština a kazaština. Největším městem je Almaty s více než milionem obyvatel, dále následuje Karaganda a Astana s 600 tisíci obyvatel.

V současné době v Kazachstánu jsou vytvořeny veškeré předpoklady k nalákání zahraničních investorů. Ve státě působí celá řada zahraničních podniků z celého světa.⁴⁰

---

³⁹ ALSHANOV, R. *Kazachstan na mirovom mineralno-syrejvom rynke: problemy i ich reshenie: analiz i prognoz*. Almaty: Institut mirovogo rynka, 2005. ISBN 978-9965-9638-72. s. 247.

⁴⁰ *Respublike Kazachstan 15 let: dostizhenija i perspektivy nauchno-praktičeskaja konferencija (28 nojabrja 2006 g.)*. (Республике Казахстан 15 лет: достижения и перспективы научно-практическая конференция (28 ноября 2006 г.)). Almaty: Kazachstanskij institut strategičeskich issledovanij pri Prezidente Respubliki Kazachstan, 2007. ISBN 978-601-7242-05-8. s. 145.

3 Praktická část

3.1 Představení země, zapojení do mezinárodních organizací

Kazachstán nebo Republika Kazachstán je stát, který se nachází v centru Eurasie. Větší jeho část leží východně od řeky Ural v Asii, menší – v Evropě. Země hraničí na severu a západě s Ruskem, což je zároveň nejdelší hranice, na východě s Čínou, na jihu s Kyrgyzstánem, Uzbekistánem a Turkmenistánem. Dle rozlohy Kazachstán je na 9. místě ve světě a 2. mezi státy Společenství nezávislých států. Hlavním městem od roku 1997 je Astana.

Obyvatelstvo země činí 16 594 000 lidí (1.9.2011), z toho 59,2 % obyvatel jsou Kazaši, 25,6 % Rusové, 2,9 % Ukrajinci, 2,9 % Uzbekové a 1,4 % Němci. 69 % obyvatelstva vyznává islám, 28 % pravoslavné křesťanství, 2 % jsou evangelíci.⁴¹

Prezidentem Kazachstánu je od roku 1991 Nursultan Nazarbajev, jehož vláda má výrazný protidemokratický charakter s velkou mírou korupce a nepotismem.

Ekonomika Kazachstánu je větší než ekonomika jiných států Centrální Asie kvůli velkému objemu přírodních zdrojů a nerostných surovin. Disponuje, například, velkými zásobami černého uhlí, železných a chromových rud, ropy a plynu. Většina území je poušť nebo polopoušť, proto je málo hospodářsky využívána. Skoro 21 % světových zásob uranu je na území Kazachstánu, který je světovou jedničkou v těžbě uranové rudy. Hlavními obchodními partnery země jsou Čína a Rusko.

Kazachstán patří do následujících mezinárodních organizací: ADB (Asijská rozvojová banka), CICA (Konference interakce a budování důvěry v Asii), SNS (Společenství nezávislých států), OSKB (Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti), EAPC (Euroatlantické partnerství), EBRD (Evropská banka pro obnovu a rozvoj), MAAE (Mezinárodní agentura pro atomovou energii), WB (Světová banka), IFC (Mezinárodní finanční korporace), MMF (Mezinárodní měnový fond), Interpol, OSCE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě), OSN (Organizace spojených národů), WHO (Světová zdravotnická organizace), WTO (Světová obchodní organizace, pouze jako pozorovatel).

---

⁴¹ Central Intelligence Agency. *The World Factbook*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html/>>.

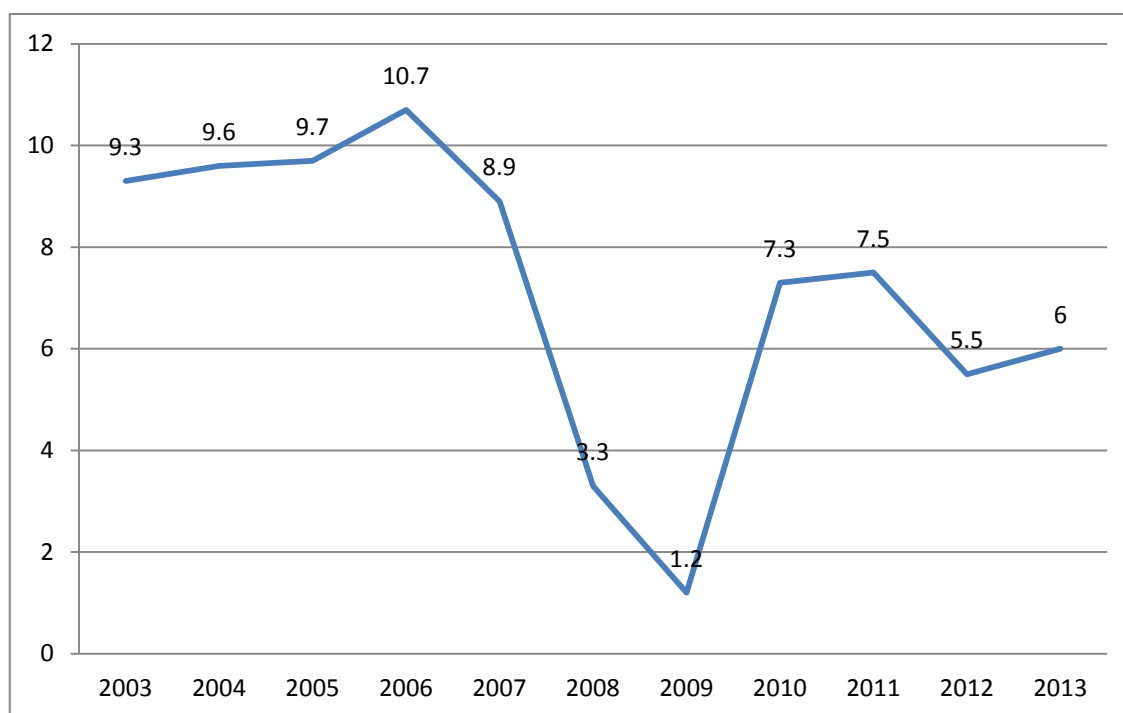
Aktuální problémy jsou hlavně: rozvoj národní identity, řešení otázky islámu, rozvoj energetického průmyslu a vývozu surovin do zahraničí, diverzifikace ekonomiky, zvýšení konkurenceschopnosti Kazašské ekonomiky, rozvoj občanské společnosti, demokracie, provedení sociálních reforem, posílení mezinárodních vztahu se sousedními státy a mezinárodními institucemi.

3.2 Analýza makroekonomických ukazatelů Kazachstánu

3.2.1 Vývoj HDP v Kazachstánu

Jedním ze základních ukazatelů vývoje ekonomiky je růst hrubého domácího produktu (HDP). Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky.⁴²

Graf 3. Tempo růstu HDP v Kazachstánu (v procentech k minulému roku)

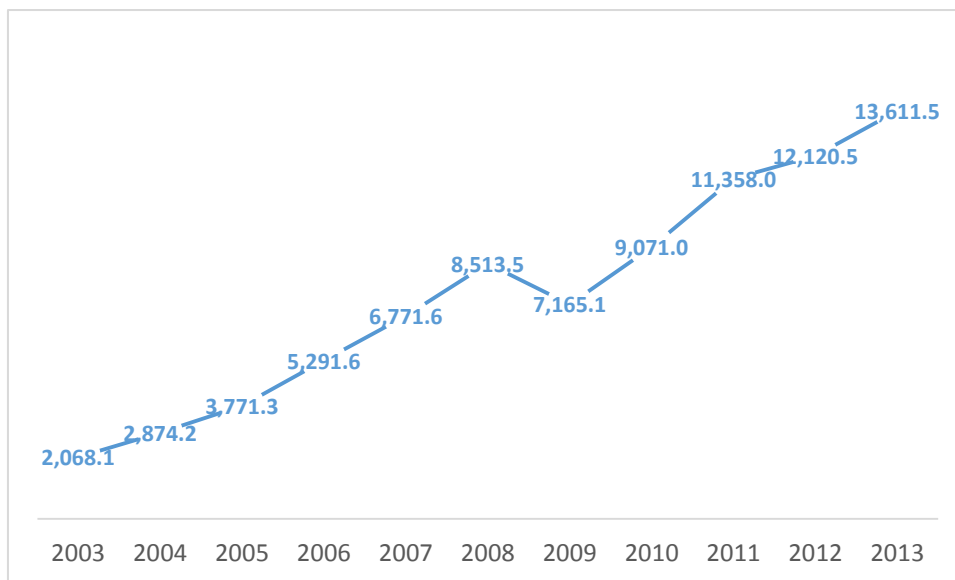
Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

⁴² Český statistický úřad. *Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika* ČSÚ. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produkci_\(hdp\)](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produkci_(hdp))>.

Nyní se podíváme na graf vývoje HDP Kazachstánu v období 2003-2013. Je vidět, že od roku 2003 do roku 2006 HDP stabilně rostl a jeho nárůst pohyboval v rozmezí 9,3 - 10,7 %. V roce 2007 se tempo růstu HDP začalo zpomalovat a ukazatel klesl na 8,9 %. V následujících letech pozorujeme velký propad, a to na 3,3 % v roce 2008 a 1,2 % v roce 2009. Tento propad byl vyvolán hlavně celosvětovou ekonomickou a finanční krizí. Dále ekonomika obnovila růst, ale pomalejším tempem, než před rokem 2008: v roce 2010 růst HDP činil 7,3 %, v roce 2011 zaznamenáváme mírný nárůst o 0,2 % procentních bodů oproti roku 2010. Rok 2012 znovu přinesl mírný propad, růst HDP se zpomalil a činil 5,5 %. V roce 2013 se ekonomika zlepšila, růst HDP činil 6 %. Vidíme, že po propadu v rocích 2008-2009, se růst HDP neobnovil na stejnou úroveň a v posledních letech nepřesahuje 7,5 %.⁴³

Podle odhadů, v roce 2014 se růst HDP znovu zpomalí a bude činit 4-5 % , což je méně, než v roce 2013. Hlavním důvodem k tomu je skutečnost, že ropné odvětví dosahuje 70 % HDP Kazachstánu, proto růst ekonomiky je závislý na celosvětovém vývoji cen surovin, a předpokládaný pokles ukazatele růstu HDP je vyvolán hlavně snížením ceny ropy a kovů.

Graf 4. HDP na hlavu v dolarech USA v letech 2003-2013

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

⁴³ Central Intelligence Agency. *The World Factbook*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html/>>.

Úroveň HDP na hlavu také stále rostla od roku 2003 do roku 2013 s propadem v roce 2009. Celková částka HDP na hlavu činila 13 611,5 USD, což je 6,6krát více než před deseti lety.

HDP dle odvětví původu: zemědělství (5,2 %), průmysl (37,9 %), služby (56,9 %).⁴⁴

Tabulka 2. Vývoj HDP dle odvětví v roce 2005-2013 v procentech

Název odvětví	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zemědělství	6,0%	6,2%	6,4%	5,5%	5,7%	5,3%	6,2%	4,5%	5,0%	4,1%	4,5%
Těžební průmysl	15,3 %	15,5 %	15,8%	16,1%	15,1%	18,7%	17,9%	19,5%	18,2%	17,2%	16,5 %
Zpracovatelský průmysl	11,4 %	11,1 %	12,0%	11,7%	11,5%	11,8%	10,9%	11,3%	11,4%	11,3%	10,8 %
Dodávání pro udu	1,8%	1,7%	2,0%	1,8%	1,7%	1,7%	1,8%	1,8%	2,0%	2,0%	2,0%
Stavebnictví	8,5%	8,0%	7,8%	9,8%	9,4%	8,1%	7,9%	7,7%	6,3%	6,3%	5,9%
Obchod	11,3 %	11,7 %	11,8%	11,4%	12,4%	12,3%	12,1%	13,0%	13,8%	14,8%	15,6 %
Doprava a komunikace	11,8 %	11,5 %	11,8%	11,5%	11,5%	11,0%	11,0%	11,1%	9,6%	9,7%	9,9%
Další služby	32,4 %	32,5 %	32,4%	32,2%	32,7%	31,1%	32,2%	30,8%	33,7%	34,6%	34,8 %

Zdroj: Bank rozvíjí Kazachstana.

http://www.kdb.kz/ru/analytics/macroeconomic_indicators/gnp/structure/dynamics_gnp_2005-2010/

Struktura HDP dle odvětví se v průběhu minulého desetiletí skoro nezměnila, nejmenší podíl má zemědělství a stavebnictví, největší těžební průmysl, obchod a jiné služby.

3.2.2 Vývoj nezaměstnanosti v Kazachstánu

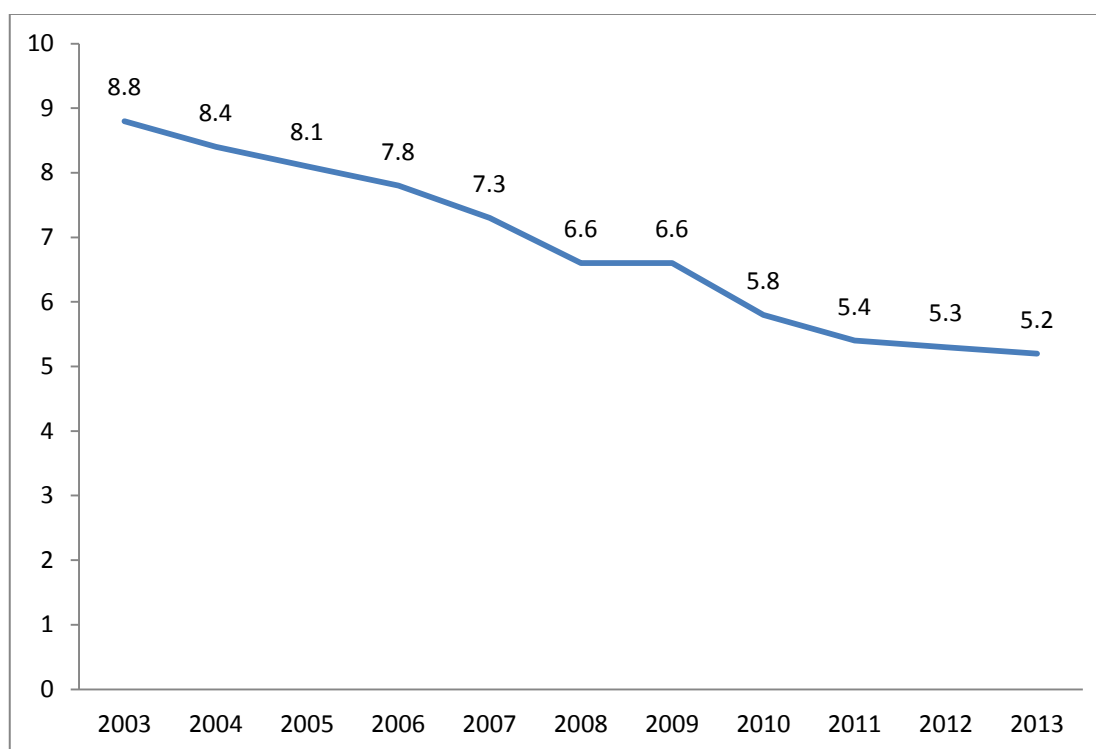
Dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem je míra nezaměstnanosti a její vývoj. Nezaměstnanost je stav na trhu práce, kdy část nabídky práce není schopna nebo ochotna najít si placené zaměstnání.

⁴⁴ Central Intelligence Agency. *The World Factbook*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html/>>.

Pokud se podíváme na graf vývoje nezaměstnanosti v období 2003-2013, zjistíme, že míra nezaměstnanosti postupně klesala. V roce 2003 tento ukazatel činil 8,8 % a během deseti let se postupně snížil na 5,2 % v roce 2013. Jedinou výjimkou byl rok 2009, kdy míra nezaměstnanosti zůstala na stejné úrovni jako v roce 2008. Důvodem byl dopad celosvětové ekonomické krize.

Celkový počet obyvatel Kazachstánu v červenci 2014 činil přibližně 17 948 816 lidí.⁴⁵ Do ekonomiky Kazachstánu jsou zapojeni 8,6 mil. lidí, přičemž během posledního roku jejich počet vzrostl o 21,5 tis. Za nezaměstnané se považují 472,9 tis. lidí, ale pouze 42,5 tis. z nich (0,6 %) jsou registrovaní na úřadech práce. Úroveň skryté nezaměstnanosti (vynucené neúplné zaměstnanosti) je 0,4 % od ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Graf 5. Nezaměstnanost v Kazachstánu ke konci roku v procentech

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

První místo dle počtů nezaměstnaných v třetím čtvrtletí 2013 měla Jiho-Kazachstánská oblast (69,7 tis. lidí nebo-li 5,5 %), pak následuje Almatiská oblast (1053,8 tis. lidí, 4,8%),

⁴⁵ tamtéž

třetí místo má Almata (43,9 tis. lidí, 5,6 %). Úroveň nezaměstnanosti mladěže od 18 do 28 let činí 5,5 %).⁴⁶

Snížení úrovně nezaměstnaností, zvýšení zaměstnaností a stabilizace trhu práce se považují za priority statní politiky zaměstnaností. Stát podporuje vytvoření nových pracovních míst, klade důraz na řešení problému zaměstnání studentů, lidí s omezenými schopnostmi, lidí staršího věku a lidí, kteří delší dobu neměli práci.

Plánuje se, že úroveň nezaměstnaností se do roku 2020 bude držet kolem 5 %.

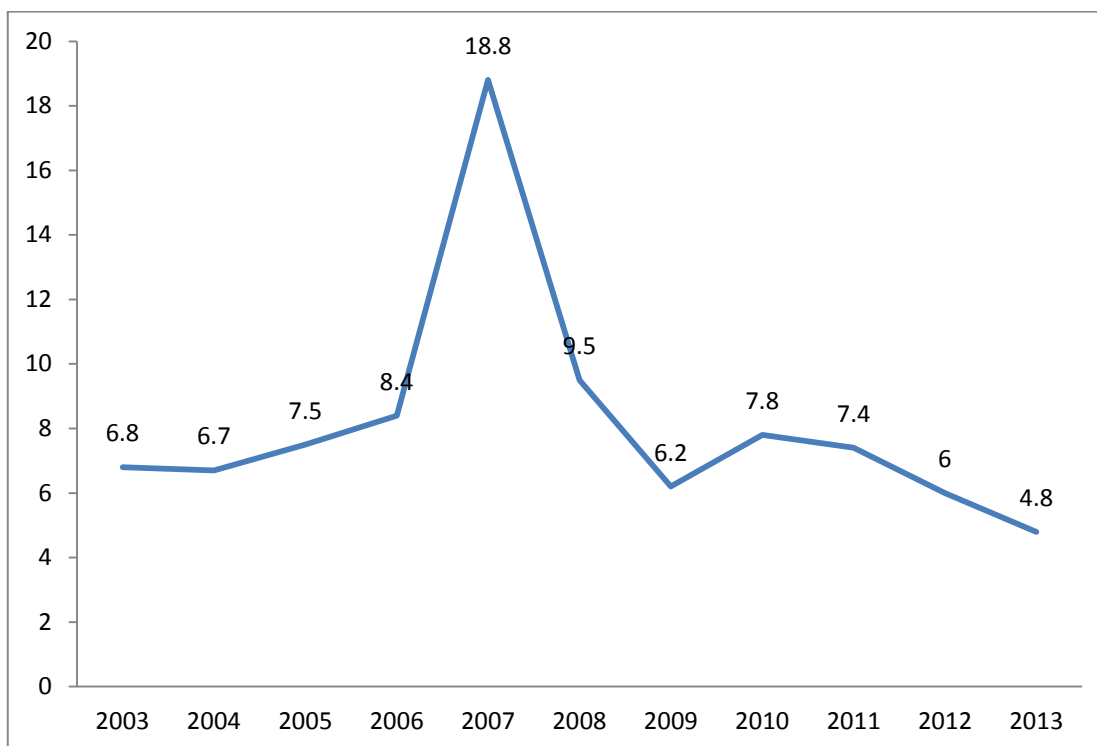
3.2.3 Vývoj inflace v Kazachstánu

Inflace je snížení kupní síly peněz a většina ekonomů ji definuje jako růst všeobecné cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období. Růst všeobecné cenové hladiny znamená, že rostou ceny statků a služeb. Samozřejmě, že v tomto případě mluvíme o průměrných cenách, protože u jednotlivých statku nebo služeb ceny mohou klesat nebo stagnovat.

---

⁴⁶ Statistický úřad RK. *Osnovnye social'no-jekonomicheskie pokazateli Respubliki Kazahstan*. [online]. [cit. 2014-06-08]. Dostupný z: <<http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>>.

Graf 6. Vývoj inflace v Kazachstánu v letech 2003-2013 v procentech

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

Dopad inflace na ekonomiku může být různý. Mezi negativní patří znehodnocení peněz (snížení jejich reálné hodnoty, klesá jejich kupní síla), nejistota ohledně růstu cen a vyvolaný tím deficit zboží. Inflace negativně ovlivňuje mzdy. Většina ekonomů se shoduje, že inflace by měla být stabilně nízkou.

Z grafu vývoje inflace v období 2002-2013 v Kazachstánu je vidět, že inflace celou dobu pohybovala v rozmezí 4,8-9,5 %, přičemž nejnižší (4,8 %) byla v roce 2013. Taková jednociferná inflace se jmenuje mírou a považuje se za přijatelnou, protože nevytváří vážnější problémy v ekonomice.

Jedinou výjimkou je rok 2007, kdy míra inflace činila 18,8 %. Dvouciferný roční růst míry inflace vyvolává vážnější ekonomické potíže. Taková inflace se jmenuje pádivá. Důvodem pádivé inflace v Kazachstánu v roce 2007 byla hypoteční krize v USA, která vyvolala odtok peněz z rozvíjejících se trhů.

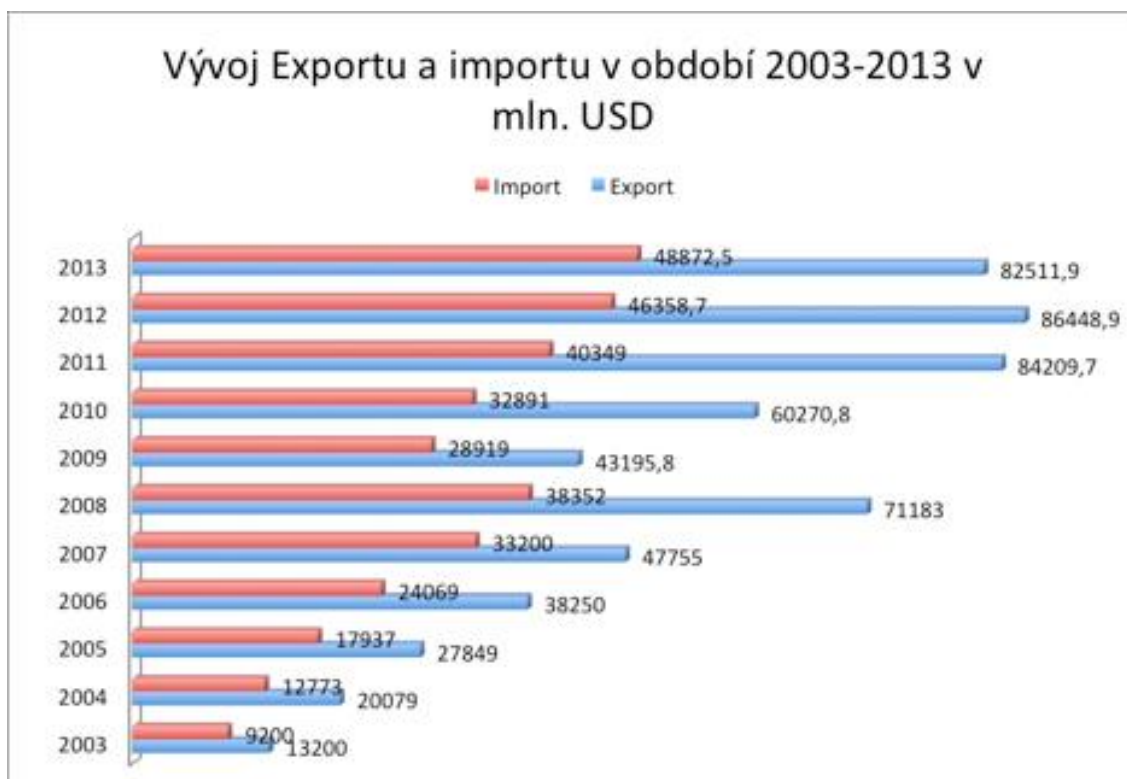
V roce 2014 podle odhadů úroveň inflace bude činit 8,5 %. Důvodem růstu inflace je korekce kurzu kazachstánského tenge v únoru 2014 a problémy zabezpečení

kazachstánského trhu ropnými produkty. Inflaci podporuje i růst kurzu tenge vůči dolarů a euru a pokles ceny ropy na světovém trhu.

3.2.4 Vývoj platební bilance (export, import a oblasti) v Kazachstánu

Graf 7. Základní ukazatelé zahraničního obchodu v mil. USD

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

Platební bilance se přesněji označuje jako bilance zahraničního obchodu a je peněžním vyjádřením ekonomických transakcí mezi určitou zemí (v našem případě Kazachstánem) a jejími zahraničními partnery za určité období (obvykle za účetní rok).

Platební bilance se skládá z vývozu a dovozu zboží, vývozu a dovozu služeb, zahraničních investic (příchozích a odchozích), přesunů finančních prostředků a darů.

Z grafu plyne, že Kazachstán v posledních deseti letech vždycky vyvážel více, než dovážel. Hodnota exportu a importu stále rostla. Export se od roku 2003 do roku 2013 zvýšil z 13 200 mil. USD na 82 511,9 mil. USD, import z 9 200 mil. USD v roce 2003 na 48 872,5 mil. USD v roce 2013. Stejně jako u jiných ukazatelů je vidět propad vývozu a dovozu v období ekonomické krize roku 2009, kdy význame klesl hlavně export, a to z 71 183 mil. USD v roce 2008 na 43 195,8 mil. USD v roce 2009.

Hlavními obchodními partnery Kazachstánu ve vývozu jsou EU 45,2 %, Čína 23,4 %, Rusko 8,3 %, Kanada 4,1 %, Turecko 2,6 %, Uzbekistán 2,3 %, Spojené státy 2,1 %.⁴⁷

Hlavní exportní položky: ropa a ropné produkty, zemní plyn, chemikálie, stroje, železné, barevné a vzácné kovy, obilí a bavlna.

Hlavními obchodními partnery Kazachstánu v dovozu jsou Čína 31,1 %, EU 22,2 %, Rusko 20,8 %, Ukrajina 5,3 %, Spojené státy 2,7 %, Jižní Korea 2,7 %, Turecko 2,4 %, Bělorusko 2,2 %. Hlavní položky importu: stroje a strojní zařízení, technologie, produkce potravinářského průmyslu.

3.2.5 Vývoj vnějšího dluhu v Kazachstánu

Zahraniční dluh nebo vnější dluh je součet všech dluhů, které různé subjekty dluží věřitelům v zahraničí. Na tomto dluhu podílejí jak veřejná správa, tak i právnické a fyzické osoby. Věřitelem mohou být mezinárodní instituce (např. Mezinárodní měnový fond a Světová banka), soukromé banky a jiné vlády.

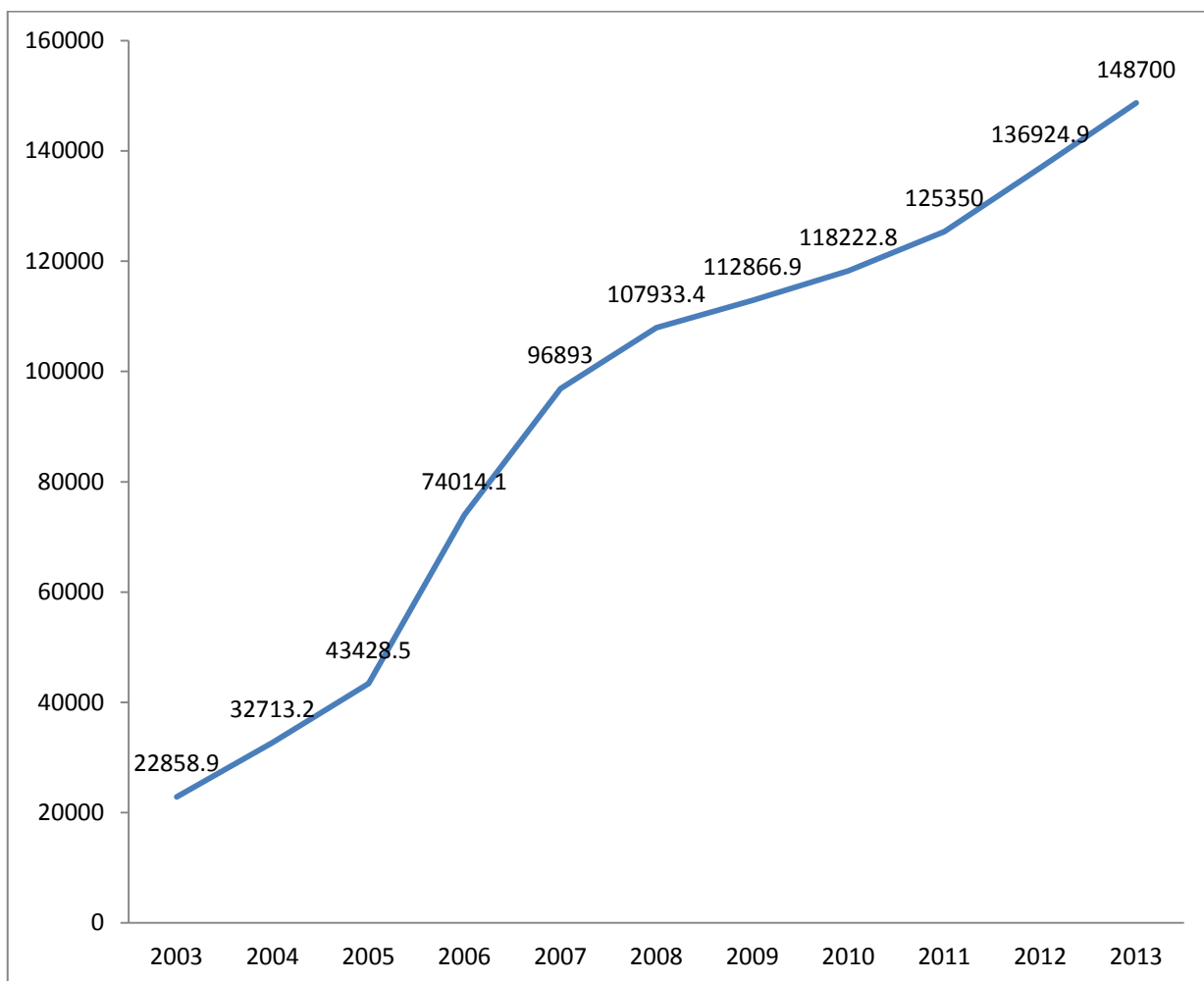
Celková zahraniční zadluženost země se v posledních letech stále zvyšuje. Největší nárůst, skoro dvakrát, byl mezi rokem 2005 a 2006, a to z 43 428,5 mil. USD v roce 2005 na 74 014,1 mil. USD v roce 2006. V posledních letech dluh mírně roste, v roce 2010 činil 118 222,8 mil. USD, v roce 2011 – 125 350 mil. USD, v roce 2012 – 136 924,9 mil. USD a v roce 2013 – 148 700 mil. USD. Z toho skoro polovina (72 mld. USD) je zadluženost na mezispodnikové úrovni. Zadluženost bankovního sektoru se v roce 2014 snížila o 14,5 % na 11 531 mil. USD.⁴⁸

---

⁴⁷ BusinessInfo.cz. *Kazachstán. Zahraniční obchod země* [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kazachstan-zahranicni-obchod-zeme-19306.html/>>.

⁴⁸ Trading Economics. *Kazakhstan External Debt 1995-2015*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://www.tradingeconomics.com/kazakhstan/external-debt/>>.

Graf 8. Vývoj vnějšího dluhu v Kazachstánu v mil. USD v letech 2003-2013

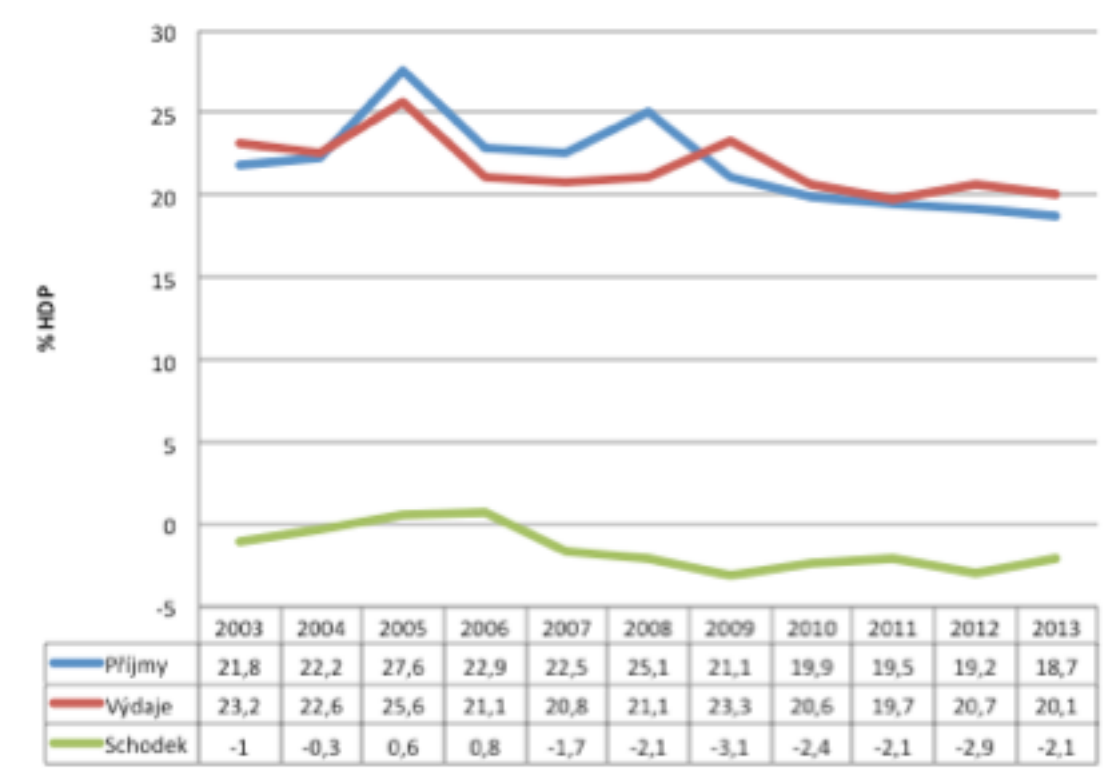
Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

Kromě toho, státní a zaručený státem zahraniční dluh od konce roku 2007 do března 2014 se zvýšil o 4,2 mld. USD, z 2,1 mld. USD na 6,3 mld. USD.

Ale vnější závazky zatím není možné považovat za kritické, protože dle stavu v květnu 2014 rezervy státu (Národní fond a zlatové rezervy Národní banky) převýšily 100 mld. USD.

3.2.6 Vývoj veřejných financí v Kazachstánu

Graf 9. Vývoj veřejných financí v Kazachstánu v % HDP v letech 2003-2013

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

Veřejné finance se zabývají ekonomikou veřejného sektoru, hlavně jeho financováním, nebo obecně ekonomicko-peněžními vztahy mezi státem a ostatními subjekty na trhu. Hlavními funkcemi veřejných financí je alokační, redistribuční a stabilizační. Do státního rozpočtu může patřit, například, rozpočet států, místní rozpočty, veřejné fondy, federální rozpočet, atd. Předpokládá se, že rozpočet by měl být vyrovnaný. Když příjmy rozpočtu jsou vyšší, než výdaje, vzniká rozpočtový přebytek, když je situace opačná a výdaje jsou vyšší, než příjmy, vzniká rozpočtový deficit. Rozpočtový deficit se zpravidla pokrývá výpůjčkami (např. dluhopisy vlád). Když tyto dluhopisy kupují domácí subjekty, vzniká domácí dluh, když se prodávají subjektům zahraničním, mluvíme o zahraničním dluhu.

Když se podíváme na graf vývoje veřejných financí v procentech od HDP v letech 2003-2014, vidíme, že podíl jak příjmů, tak i výdajů, postupně klesá. V roce 2003 příjmy činily 21,8 % od HDP, v roce 2005 se zvýšily a činily nejvíce za sledované období a to 27,6 %, potom mírné zvýšení nastalo ještě v roce 2008, a to na 25,1 %. V následujících letech už

přímý pouze klesaly, v roce 2012 činily 19,2 % HDP a v roce 2013 pouze 18,7 %. Výdaje v roce 2003 činily 23,2 %, v roce 2005 byly největší, a to 25,6 %, v roce 2011 byly nejmenší, a to 19,7 %, v posledních letech byly 20,7 % v roce 2012 a 20,1 % v roce 2013.

Schodek rozpočtu je skoro vždycky se záporným znamínkem, což znamená, že výdaje jsou větší, než příjmy a jedná se o rozpočtový deficit, který vede k zadlužení. Nejlépe se státnímu rozpočtu Kazachstánu dařilo v roce 2005 a 2006. Výdaje a příjmy státního rozpočtu byly poměrně velké, ale při tom došlo k rozpočtovému přebytku: 0,6 % HDP v roce 2005 a 0,8 % HDP v roce 2006. Největší rozpočtový deficit pozorujeme v období světové ekonomické krize v roce 2008 a to -3,1 %. V roce 2012 schodek rozpočtu byl -2,9 % a v roce 2013 se snížil a činil -2,1 %.

Hlavní příjmové položky státního rozpočtu Kazachstánu jsou:

- transfer z Národního fondu (více než 1 600 mld tenge v roce 2014). Národní fond je fond, do kterého patří daně a poplatky firem-exportérů.
- DPH (více než 1 400 mld tenge v roce 2014)
- celní poplatky (více než 1 200 mld tenge v roce 2014)
- daně z příjmů právnických osob (více než 1 200 mld tenge v roce 2014)

Hlavní výdajové položky státního rozpočtu Kazachstánu jsou:

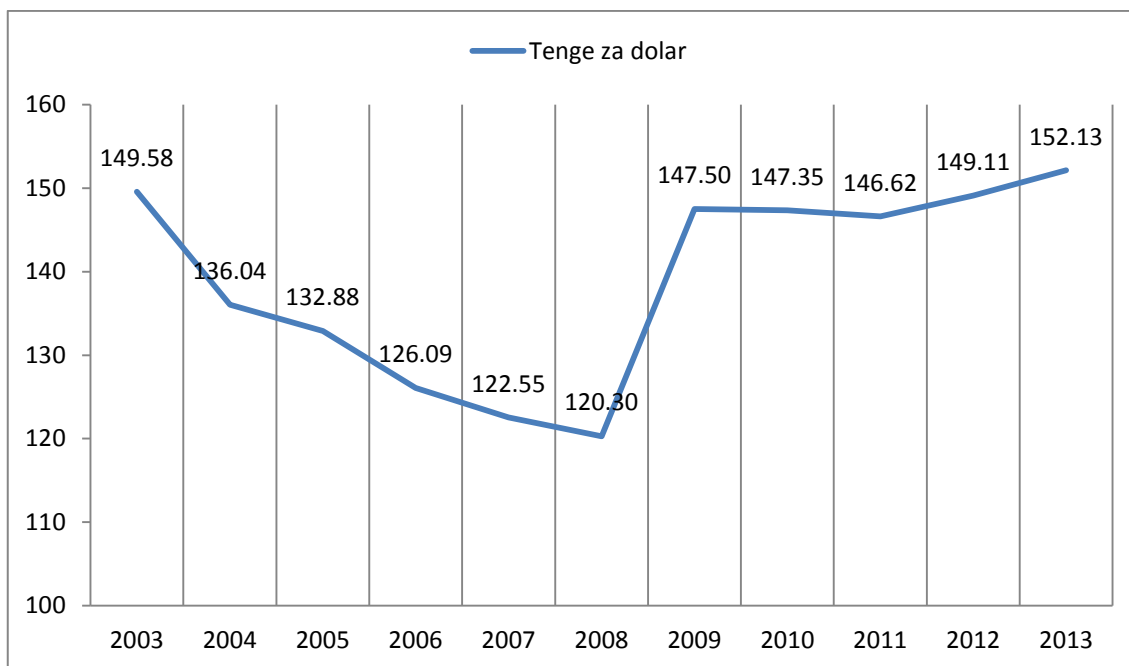
- státní aparát, obrana, policie (skoro 1 800 mld tenge v roce 2014)
- sociální výplaty (více než 1 500 mld tenge v roce 2014)
- transfery do místních rozpočtů (skoro 1 000 mld tenge v roce 2014)
- zdravotnictví (více než 600 mld tenge v roce 2014)
- silnice a transport (500 mld tenge v roce 2014)
- vzdělání (skoro 500 mld tenge v roce 2014).

Největší rozpočet má Jiho-Kazachstanská oblast, která má největší počet obyvatel. V roce 2013 příjmy v tomto regionu činily 398,12 mld. tenge, výdaje – 396,87 mld. tenge. Druhé místo má Almaty, kde příjmy byly 358,24 mld. tenge a výdaje 340,70 mld. tenge. Třetí místo má Astana, hlavní město Kazachstánu od roku 1997. Příjmy rozpočtu Astany v roce

2013 činily 317,52 mld. tenge, výdaje 317,97 mld. tenge. Nejmenší rozpočet mají Severo-Kazachstanská, Mangistauská a Západně-Kazachstanská oblast.

3.2.7 Vývoj kurzu měny v Kazachstánu

Graf 10. Vývoj kurzu tenge k dolaru v letech 2003-2013

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>.

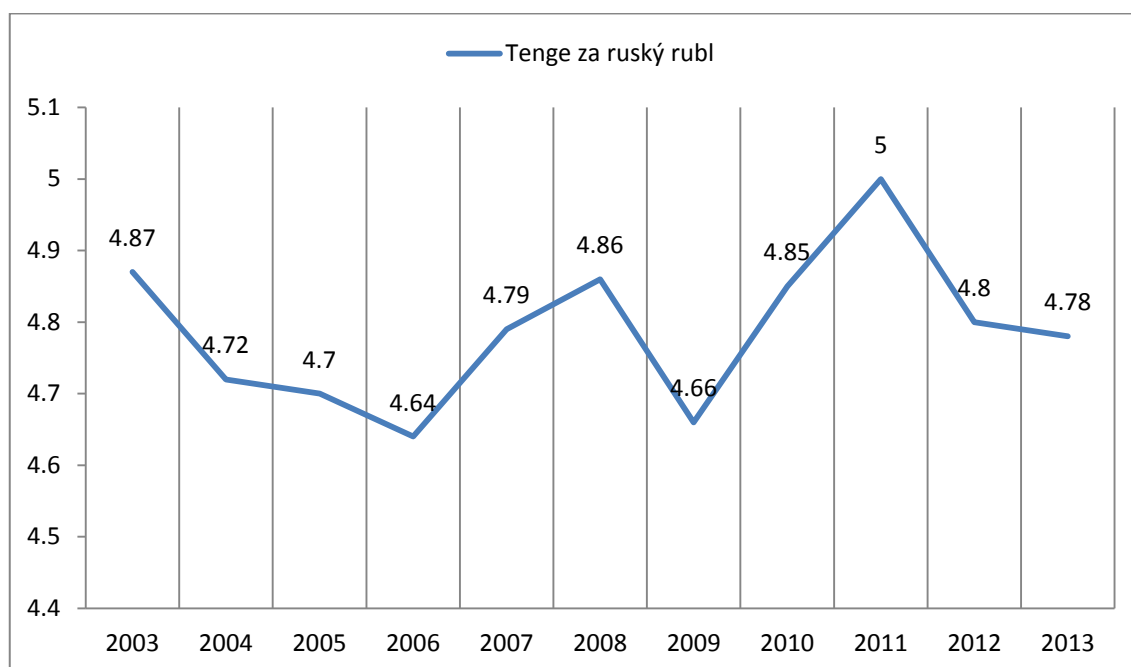
Měnový kurz vyjadřuje jednu měnu v jednotkách jiné měny. Změna a kolísání měnového kurzu mohou mít mnoho příčin, mezi nimi patří, například, nabídka a poptávka po měně, saldo obchodní a platební bilance, ekonomická a politická situace v zemi, celosvětová ekonomická situace, mimořádné situace, atd.

Z grafu vývoje kurzu tenge k dolaru v rocích 2003-2013 vyplývá, že od roku 2003 do roku 2008, ve kterém nastala ekonomická krize, se tenge vůči dolaru posiloval. V roce 2003 kurz byl 152,13 tenge za jeden dolar, nejnižší kurz byl v roce 2008 120,30 tenge za dolar.

V roce 2009 proběhla devalvace a kurz tenge vzrostl skoro o 20 %, z 120,30 tenge za dolar v roce 2008 na 147,50 tenge za dolar v roce 2009. Dva roky po devalvaci kurz mírně klesal a v roce 2011 činil 146,62 tenge. V roce 2012 pokračovala depreciace měny vůči dolaru, kurz se zvýšil na 149,11 tenge, a v roce 2013 dokonce byl 152,13 tenge za dolar.

Další devalvace proběhla v únoru 2014 – nový kurz dolaru je stanoven v rozmezí 185 tenge plus/minus 3 tenge. Od roku 2011 Kazachstán používá režim tzv. řízeného floatingu, kdy Centrální Banka zasahuje pouze v nejnútnejších situacích.

Graf 11. Kurz tenge vůči ruskému rublu (tenge za rubl) v roce 2003-2013

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>.

3.3 Analýza vývoje finančního trhu a jeho souvislost s makroekonomickými ukazateli Kazachstánu

Finanční trh je systém vztahů, který vzniká v procesu výměny ekonomických statků za pomoci peněz jako zprostředkovatelského aktiva. Finanční trh zajišťuje pohyb peněz a kapitálu. Tvoří ho systém institucí a instrumentů, mezi kterými jsou např. banky, pojišťovny, penzijní fondy, investiční fondy apod.

Finanční trh Kazachstánu se považuje za jeden z nejlepších na území bývalého Sovětského Svazu. Ale v období celosvětové finanční krize vyšlo najevo, že existují určité problémy, které jeho fungování mohou ohrožovat. Například, odtok zahraničních peněz v roce 2007 vyvolal zvýšení inflace. Kazašské banky byly vynucené snížit svou kreditní činnost a

soustředit se na závazcích vůči zahraničním věřitelům. Alternativní finanční instituce se v té době pouze začínaly rozvíjet, proto roli věřitele převzal na sebe stát.

Podívejme se na hlavní jednotlivé části finančního trhu Kazachstánu.

- Peněžní trh je představen řadou finančních nástrojů, jako jsou: hotovostní peníze, šeky, platební karty, směnky, platební nástroje (platební příkazy, žádosti o platby, akreditivy).
- Depozitní trh. Příjmy obyvatelstva se skládají ze dvou hlavních částí: spotřebitelské a úsporní. Dočasně volné finanční prostředky se snaží přitáhnout banky. V takovém případě se peníze přemění na vklady, za jejichž použití banky platí úroky. Depozitní trh Kazachstánu je představen následujícími druhy depozit: do vyžádání, podmíněnými a termínovanými vklady. Objem vkladů rok od roku roste. Dle statistiky Národní Banky Kazachstánu, na konci února 2014 objem vkladů obyvatelstva činil 4,1 trln. tenge, včetně účtů nerezidentů. Přičemž za rok se tento ukazatel zvýšil o 575,3 mld. tenge, nebo o 16,4 %. V posledních letech se změnila preference vkladatelů a většina vkladů je v cizí měně. Pravděpodobně, vkladatele se obávají další devalvace tenge a zvýšení inflace.
- Kreditní trh. Část prostředku, které banka dostává jako vklady, se používají na poskytnutí úvěrů. Tak se peníze vrací na trh, ale už v podobě půjček, za které dlužníci platí bance úrok. V roce 2014 cirkulace prostředků v bankovním sektoru dosáhla optimální úrovně. Relace úvěrů a vkladu na začátku roku 2014 činila 102 %. Pro srovnání, v prosinci 2012 objem úvěrů byl o 6 % vyšší, než vkladů. Během finanční krize 2008 objem úvěrů vůči vkladům dosahoval 200 %.
- Měnový trh. Operace na trhu Kazachstánu se odehrávají pomocí oběhu finančních instrumentů v národní a zahraničních měnách. Významnou rolí hrají devizové operace. Ukazatele burzovního trhu signalizují trend na snížení výsledků tržeb USD a EUR a růst objemů tržeb v RUB.
- Trh cenných papírů. Cenné papíry, stejně jako jiné finanční nástroje mají pozitivní vliv na finanční trh jako celek. Cenné papíry jsou mobilním způsobem přerozdělení peněžních zdrojů. Burza cenných papírů v Kazachstánu se jmenuje KASE. V roce 2013 se staly hned dvě důležité události: KASE byla přijata jako plnoprávný člen Světové federace burz cenných papírů a Vídeňská burza cenných papírů (WBAG) zavedla nový index akcí – Kazakhstan Traded Index Local (KTX Local). Objem

operací, které provádí burza, záleží i na situaci ve světě a celkové makroekonomické situaci v Kazachstánu.

Pro zabezpečení rozvoje finančního trhu v rychle se měnících podmínkách hlavními úkoly jsou:

1. zvýšení stability finančního trhu,
2. vytvoření podmínek pro zamezení faktorům nestability, určení a odstranění slabin,
3. stimulace investiční aktivity,
4. zvýšení důvěry k finančnímu sektoru země jak ze strany investorů, tak i ze strany spotřebitelů finančních služeb.

Kazachstán má velký potenciál využití vnitřních zdrojů a proto je nutné použít nástroje pro rychle a rozsáhle získání vnitřních úspor. Proto Kazachstán především se snaží orientovat na vnitřní investory. Ale současně je kladen velký důraz i na zahraniční investory.

3.4 Porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů v Rusku a Kazachstánu

Kazachstán spolu s Ruskem a dalšími státy (Bělorusko, Kyrgyzstán a Tádžikistán) je částí Eurasijského ekonomického svazu. V roce 2010 začal fungovat celní svaz mezi Kazachstánem, Ruskem a Běloruskem. V roce 2014 byla podepsaná dohoda o založení Eurasijské hospodářské unie, která by měla začít fungovat od roku 2015.

Rusko je jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů Kazachstánu. Nyní porovnáme vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů Ruska a Kazachstánu.

HDP. Růst HDP v Rusku je menší než v Kazachstánu, a to v průběhu celého období 2003-2013. Když v roce 2013 tento ukazatel v Kazachstánu byl 6 %, v Rusku byl pouze 1,319 %. Ekonomická krize měla větší dopad na Rusko, kdy růst HDP měl záporné zamínko a činil -7,82 %. HDP na obyvatele v Rusku je o něco málo vyšší, než v Kazachstánu: 24 120 USD v Rusku oproti 23 206 USD v Kazachstánu. HDP v absolutních hodnotách se v obou

zemích stále zvyšuje (výjimkou jsou roky 2008 a 2009 v Rusku) a za rok 2013 v Rusku činil 2 097 mld. USD, v Kazachstánu 224,5 mld. USD.

V Kazachstánu v roce 2013 4,9 % HDP tvořilo zemědělství, 36,9 % průmysl a 58,2 % služby. V Rusku byla situace podobná. 3,9 % HDP jsou tvořeny zemědělstvím, 36,3 % průmyslem, 59,8 % službami. V roce 2003 v Kazachstánu podíl zemědělství na HDP byl vyšší, a to 8,43 %, stejně to bylo i v Rusku (6,25 %). Průmysl v roce 2003 v Kazachstánu činil 37,6 % HDP, v Rusku 32,6 % HDP. Služby v 2003 roce v Rusku činily 61,2 % HDP, v Kazachstánu – 53,4 %. Tyto údaje jsou shrnuté v tabulce:

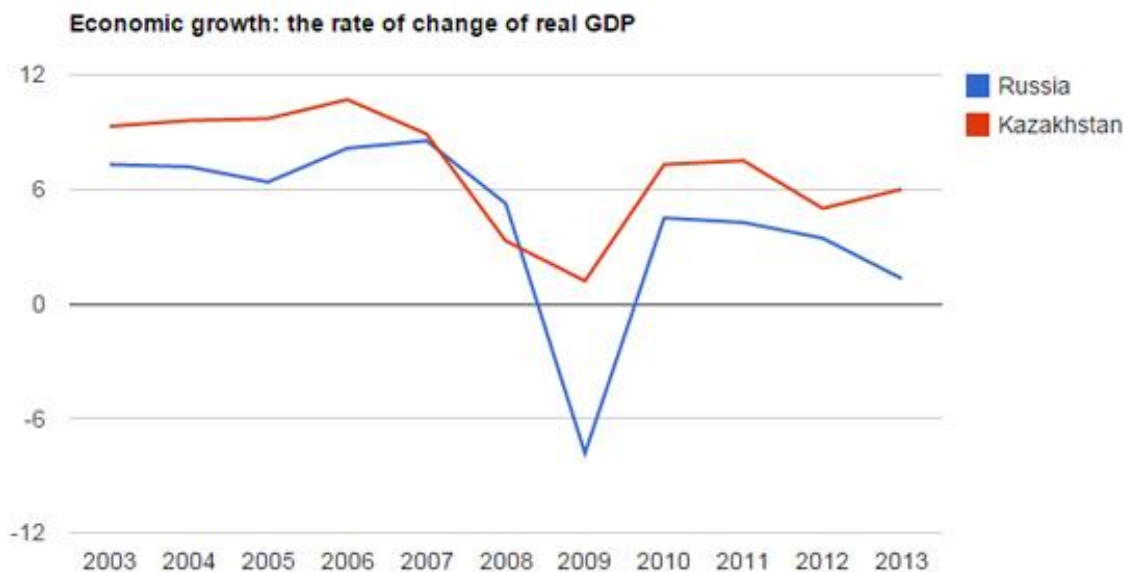
Tabulka 3. HDP dle sektorů ekonomiky v Ruské federaci a Kazachstánu v roce 2003 a 2013 (v procentech)

		2003	2013
Rusko	Zemědělství	8,43	4,9
	Průmysl	37,6	36,9
	Služby	61,2	58,2
Kazachstán	Zemědělství	6,25	3,9
	Průmysl	32,6	36,3
	Služby	53,4	59,8

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

V celkovém rozpočtu Kazachstánu ropa tvoří 44 % příjmů, v Rusku více, než 50 %.

Graf 12. Porovnání vývoje HDP mezi Ruskou Federací a Kazachstánem v roce 2003-2013

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>

Inflace. Inflace v Rusku před obdobím finanční krize 2008-2009 byla vyšší, než v Kazachstánu, ale samotná krize měla na inflaci v Kazachstánu velký vliv. V roce 2008 dosáhla výše 18,8 % v Kazachstánu a 13,3 % v Rusku. V roce 2013 inflace v Rusku činila 6,5 %, v Kazachstánu 4,8 %.

Obchodní bilance. Pro porovnání výše exportu a importu bude lepší použít podíl vývozu/dovozu na procentech HDP. Export Kazachstánu vždycky za posledních 10 let měl vyšší podíl na procentech HDP, než v Rusku, a činil 40-60 % v Kazachstánu oproti 28-35 % v Rusku. V obou zemích se tento ukazatel snižuje. V roce 2013 v Rusku dosahoval 28,37 %, v Kazachstánu 39,52 %. Podíl importu na HDP také vždycky byl větší v Kazachstánu, ale v posledních letech klesl skoro na stejnou úroveň jako v Rusku. V roce 2013 tento ukazatel činil 27,58 % v Kazachstánu a 22,49 % v Rusku.

Tabulka 4. Ukazatele exportu a importu v Rusku a Kazachstánu v roce 2003 a roce 2013

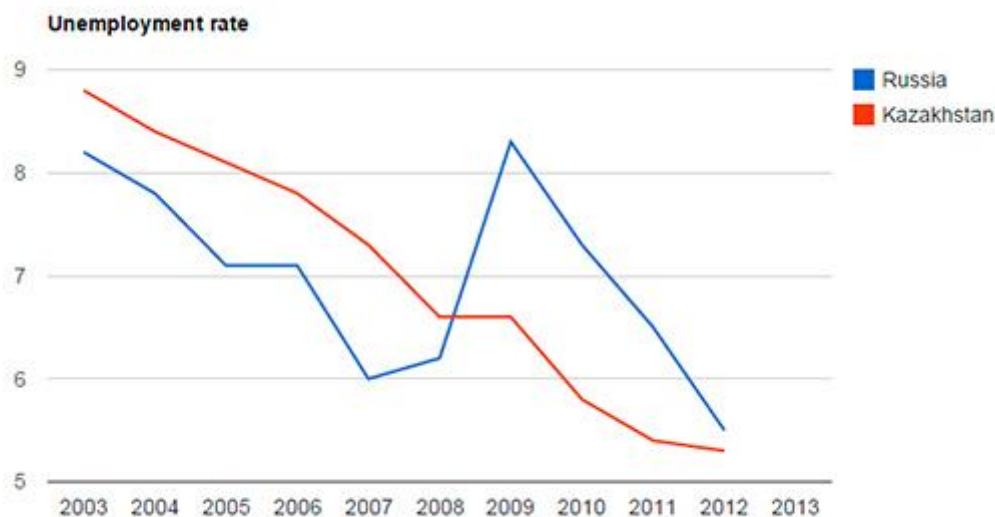
	Země	2003	2013
Import (% od HDP)	Kazachstán	43	27
Import (% od HDP)	Rusko	24	22,5
Import (roční % růstu oproti předchozímu roku)	Kazachstán	-7,6	5,8
Import (roční % růstu oproti předchozímu roku)	Rusko	17,3	3,7
Export (% od HDP)	Kazachstán	48,5	38
Export (% od HDP)	Rusko	35	28,4
Export (roční % růstu oproti předchozímu roku)	Kazachstán	7,5	-0,2
Export (roční % růstu oproti předchozímu roku)	Rusko	12,6	4,2

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>.

Vnější dluh. Vnější zadluženost v Kazachstánu činí 148 700 mil. USD, v Rusku 678 400 mil. USD. V roce 2011 zahraniční zadluženost Kazachstánu v procentech od HDP dosahovala 77,5 %, v Rusku 31,14 % od HDP.

Veřejné finance. Schodek státního rozpočtu Ruska v posledních letech kolísá kolem -0,5 % HDP, v Kazachstánu je -2 až -3 % od HDP.

Graf 13. Porovnání vývoje nezaměstnanosti mezi Ruskou Federací a Kazachstánem v roce 2003-2013

Zdroj: vlastní zpracování. <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>.

Nezaměstnanost. Nezaměstnanost před ekonomickou krizí 2008-2009 roku byla o 0,5-1 procentní bod nižší v Ruské federaci, ale po roce 2009 míra nezaměstnanosti v Rusku výrazně vzrostla (8,3 %), a v Kazachstánu se stále snižovala. V roce 2012 už obě země měly skoro stejnou míru nezaměstnanosti: 5,3 % v Kazachstánu a 5,5 % v Rusku, v roce 2013 činila 5,2 % v Kazachstánu a 5,5 % v Rusku.

Tabulka 5. Porovnání ukazatelů nezaměstnanosti mezi Ruskem a Kazachstánem v roce 2003 a 2013

	Země	2003	2013
Nezaměstnanost, ženy (% žen od pracovní síly)	Kazachstán	10,4	6,3
Nezaměstnanost, ženy (% žen od pracovní síly)	Rusko	8	5,2
Nezaměstnanost, muži (% mužů od pracovní síly)	Kazachstán	7,2	4,1
Nezaměstnanost, muži (% mužů od pracovní síly)	Rusko	8,4	5,9
Nezaměstnanost, celkem (% od celkové pracovní síly)	Kazachstán	8,8	5,2
Nezaměstnanost, celkem (% od celkové pracovní síly)	Rusko	8,2	5,6
Nezaměstnanost, mladé ženy (% žen od pracovní síly ve věku 15-24)	Kazachstán	16,2	5,1
Nezaměstnanost, mladé ženy (% žen od pracovní síly ve věku 15-24)	Rusko	18,8	14,9
Nezaměstnanost, mladí muži (% mužů od pracovní síly ve věku 15-24)	Kazachstán	12,8	3,9
Nezaměstnanost, mladí muži (% mužů od pracovní síly ve věku 15-24)	Rusko	16,5	14,2
Nezaměstnanost, mladí lidé celkem (% od celkové pracovní síly ve věku 15-24)	Kazachstán	14,4	4,5
Nezaměstnanost, mladí lidé celkem (% od celkové pracovní síly ve věku 15-24)	Rusko	17,5	14,5
Pracovní síla, celkem	Kazachstán	7747414	9169155
Pracovní síla, celkem	Rusko	73981226	76977332

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

Kurzy měn. V posledních deseti letech se měny Ruska a Kazachstánu vyvíjely docela podobně. Devalvace v Rusku byla v roce 2009 (kurz se zvýšil z 24,85 rublů za dolar na 31,74 rublů za dolar) stejně jako devalvace v Kazachstánu (z 120,33 tenge za dolar na 150 tenge za dolar). V procentním vyjádření u obou zemí devalvace činila přibližně 25 %.

Můžeme shrnout, že makroekonomické ukazatele Ruska a Kazachstánu se vyvíjely dost podobně, samozřejmě, absolutní hodnoty ukazatelů u Ruska dosahují větších hodnot, ale když porovnááme ukazatele relativní, obě země jsou na tom více méně stejně. U obou zemí doposud jsou vidět následky celosvětové ekonomické a finanční krize roků 2008-2009. Ekonomika obou zemí je moc závislá na exportu ropy a zemního plynu, což představuje určité nebezpečí pro ekonomickou stabilitu ve případě změny světových cen a poptávky po těchto surovinách.

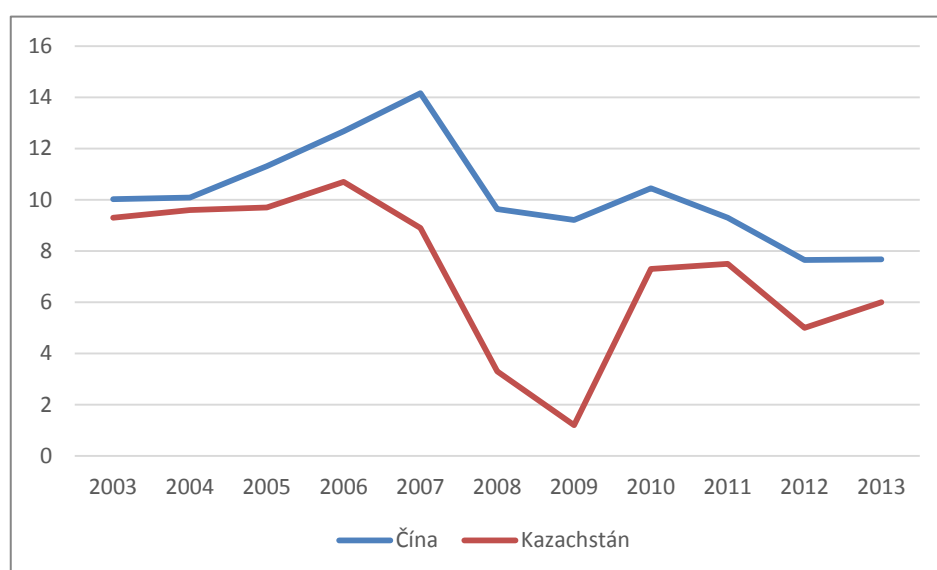
3.5 Porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů v Číně a Kazachstánu

Čína je třetí největší zemí ve světě dle své rozlohy (1. místo má Ruská federace, 2. místo patří Kanadě) a první místo podle počtu obyvatel (1,37 mld. lidí). Čína v posledních letech se hodně ekonomicky posílila a už se stala důležitým hráčem na světové aréně. Pro Kazachstán, který má s Čínou společnou hranici na východě, Čína jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů.

Tempo růstu HDP v Číně bylo vyšší po celé sledované období a pohybovalo v rozmezí 7 až 14 procent s propadem v období světové finanční a ekonomické krize v roce 2008-2009. Výkyvy tempa růstu HDP v Číně oproti Kazachstánu jsou slabší a ekonomická krize měla na čínskou ekonomiku menší vliv, než na ekonomiku Kazachstánu. V posledních letech se růst ekonomiky Číny zpomalil a dosahuje dokonce nižších hodnot (7,7 % v roce 2013), než v období krize (9,2 % v roce 2009), stejně je ale vyšší, než tempo růstu ekonomiky Kazachstánu (6 % v roce 2013). Stojí za zmínku, že v roce 2013 ekonomika Číny byla na druhém místě ve světě dle hodnoty nominálního HDP.

Tempo růstu HDP v Číně a Kazachstánu v roce 2003-2013 v procentech k předchozímu roku je znázorněno v následujícím grafu:

Graf 14. Tempo růstu HDP v Číně a Kazachstánu v roce 2003-2013 (v procentech k předchozímu roku)

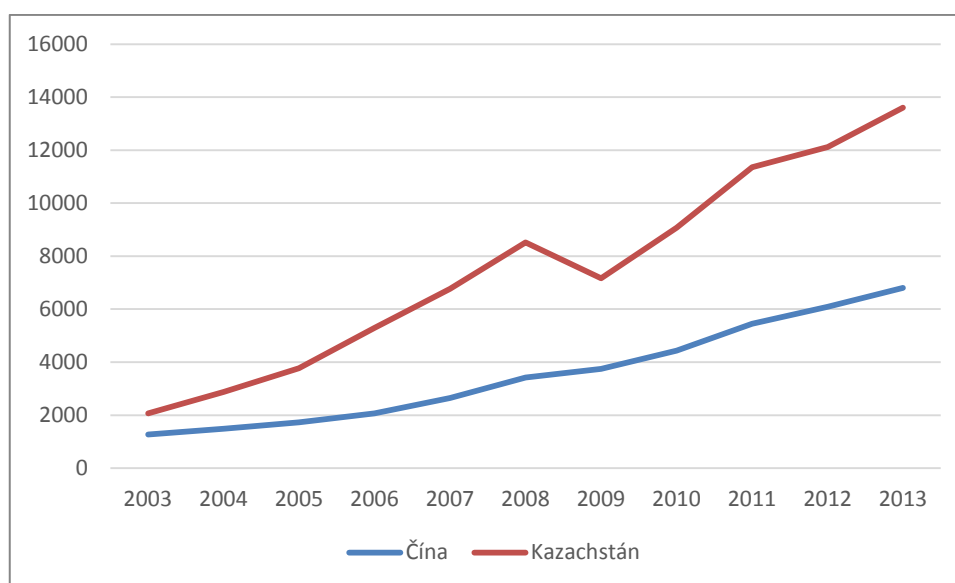

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

HDP na obyvatele v Číně a Kazachstánu v posledních letech vykazuje rostoucí trend. V Číně, na rozdíl od Kazachstánu, dopad ekonomické krize na tento ukazatel neměl výrazný vliv. Po celé sledované období HDP na obyvatele v Kazachstánu byl vyšší, než v Číně (v roce 2003 činil 2 068,1 dolar USA v Kazachstánu a 1 273,6 v Číně, v roce 2013 činil 13 611,5 dolar USA v Kazachstánu a 6 807,43 v Číně). Když v roce 2003 HDP na obyvatele v Kazachstánu byl vyšší, než v Číně, 1,62krát, v roce 2013 byl už vyšší skoro dvakrát.

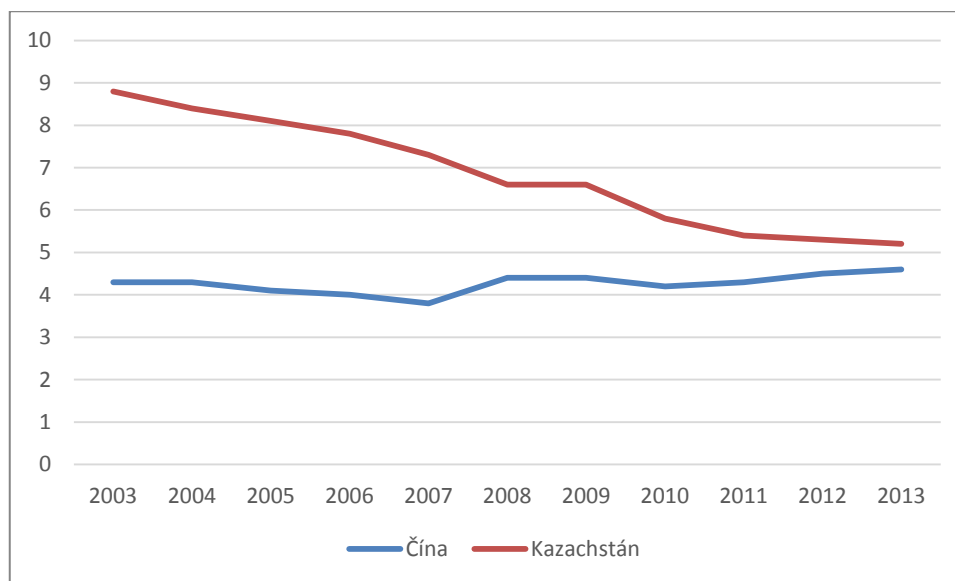
Graf 15. HDP na obyvatele v Číně a Kazachstánu v letech 2003-2013 (v dolarech USA)

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

Dalším důležitým ukazatelem je míra nezaměstnanosti. V Kazachstánu tento ukazatel má vyšší hodnotu, než v Číně, ale po celé sledované desetiletí klesal a už skoro dosáhl stejné hodnot. V Číně naopak v posledních letech míra nezaměstnanosti mírně rostla. V roce 2003 míra nezaměstnanosti v Číně byla 4,3 %, v Kazachstánu 8,8 %, v roce 2013 hodnota tohoto ukazatele činila 4,6 %, v Kazachstánu 5,2 %.

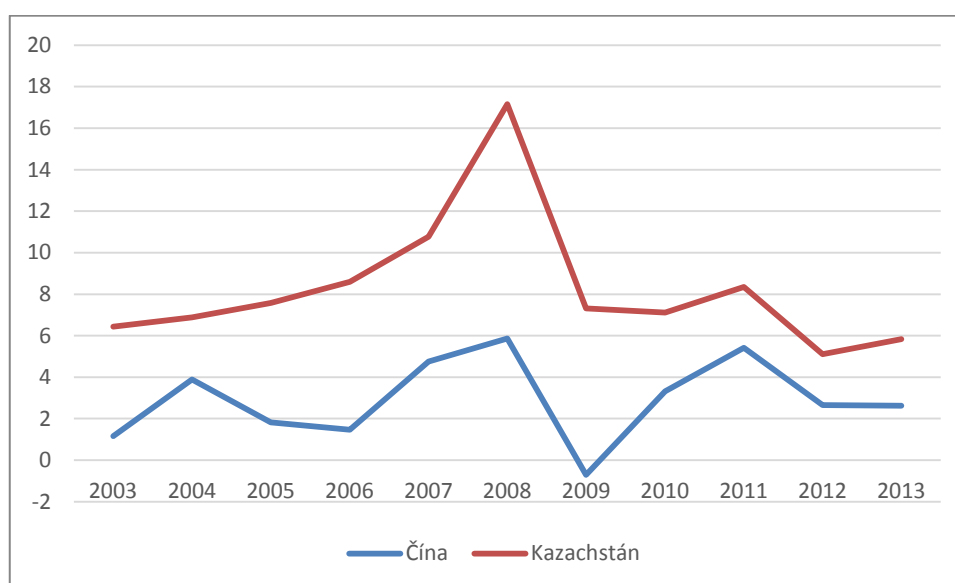
Graf 16. Míra nezaměstnanosti v Číně a Kazachstánu v letech 2003-2013 (v procentech od práce schopného obyvatelstva)

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

Křivka tempa inflace v Číně a Kazachstánu je podobná, však inflace v Číně je podstatně nižší. Dokonce v roce 2009 byl růst ekonomiky Číny záporný (- 0,7 %). V roce 2003 inflace v Číně byla 1,2 %, v Kazachstánu 6,8 %, v roce 2013 v Číně 2,6 %, v Kazachstánu 4,8 %.

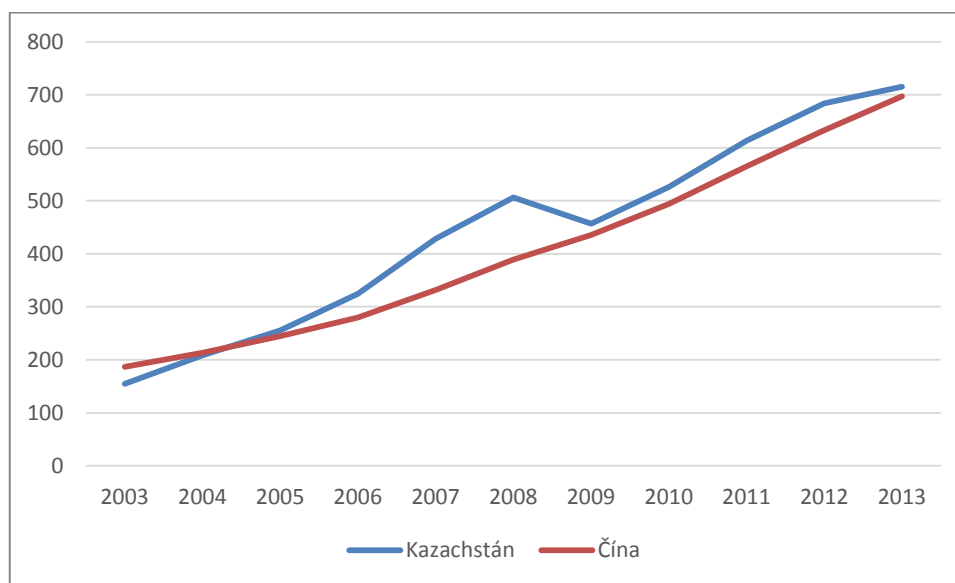
Graf 17. Inflace v Číně a Kazachstánu v letech 2003-2013 (podle indexu spotřebitelských cen, v %)

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

Hrubá mzda na začátku období, v roce 2003 v Kazachstánu byla nižší, než v Číně (154,8 USD v Kazachstánu a 186,8 v Číně). Situace se ale změnila v roce 2005, kdy průměrná měsíční mzda v Kazachstánu byla 255,6 USD a v Číně 244,4 USD. Po celé období hodnota tohoto ukazatele v obou státech rostla a v roce 2013 dosahovala 715 USD v Kazachstánu a 697,2 USD v Číně.

Graf 18. Průměrná hrubá měsíční mzda v Kazachstánu a Číně v roce 2003-2013 (v dolarech USA podle aktuálního kurzu)

Zdroj: vlastní zpracování. World Bank

Ze všech grafů vyplývá, že ekonomika Číny vykazuje menší výkyvy a je stabilnější a odolnější vůči nepříznivému rozvoji mezinárodní ekonomiky. Ekonomika Kazachstánu je, samozřejmě, menší, ale na jinou stranu průměrný plat obyvatele Kazachstánu a HDP na hlavu je vyšší, než v Číně.

3.6 Hlavní události které ovlivnily Kazašskou ekonomiku

Tabulka 6. Hlavní události, které ovlivnily ekonomiku Kazachstánu v roce 2003-2013

Událost	Dopad na ekonomiku Kazachstánu
Růst ceny ropy (2003-2008)	Zvýšení příjmů z prodeje ropy, růst ekonomiky
Celosvětová hospodářská a finanční krize (rok 2008-2009)	Snížení tempa růstu HDP, HDP na hlavu, snížení tempa poklesu nezaměstnanosti, zvýšení inflace, snížení objemu exportu a importu, devalvace národní měny
Hospodářská krize v Rusku (2008-2010)	Celosvětová krize měla za následek hospodářskou krizi v Rusku, která trvala o něco déle, až do roku 2010. Vzhledem k tomu, že ekonomika Ruska a Kazachstánu jsou propojené, problémy v Rusku ovlivňovaly i Kazašskou ekonomiku.
Červenec 2008 – cena ropy maximální	Cena ropy Brent 133,9 USD za barel – nejvyšší za sledované období, zvýšení příjmů z prodeje ropy.
Prosinec 2008 – cena ropy minimální	Cena ropy prudce klesla na 41,58 USD za barel, projevilo se na složení HDP (pokles výnosů z těžebního průmyslu).
4 února 2009, centrální banka zrušila režim fixního kurzu a přešla na režim volně pohyblivého kurzu (floating)	Devalvace tenge skoro o 20 procent: z 120,30 tenge za dolar v roce 2008 na 147,50 tenge za dolar v roce 2009
Červenec 2011 – Celní unie mezi Běloruskem, Kazachstánem a Ruskem	Stimulovala rozvoj vzájemného obchodu hlavně v příhraničí.
Duben 2012 – květen 2014 – relativně vysoká cena ropy	Příznivý vývoj ekonomiky Kazachstánu, růst ekonomiky, snížení inflace, růst mezinárodního obchodu, růst HDP na hlavu

Zdroj: vlastní zpracování

4 Zhodnocení výsledků a doporučení, diskuse

Kazachstán je geograficky největší země ze všech zemí bývalého Sovětského svazu, s výjimkou Ruska. Kazachstán má velké zásoby ropy a zemního plynu, kovů, uranu a nerostných surovin. Kromě toho, tato země má rozvinutý zemědělský sektor, zejména odvětví živočišné výroby a pěstování obilí. Těžební průmysl vždycky byl a doposud zůstává motorem růstu Kazachstánu, ale tato výhoda zároveň je i největší hrozbou. Země je moc závislá na exportu ropy a zemního plynu, vývoji jejich světových cen, chybí jí jednotná a účinná diverzifikační strategie. Kazachstán je vnitrozemským státem, a proto exportuje hlavně do sousedních zemí. Technologií si většinou dováží. Předpokládá se, že vstup do Eurasijské hospodářské unie spolu s Ruskem a Běloruskem v roce 2015 také přinese řádu výhod. Optimismus vyvolává to, že před pár lety po vstupu do celní unie export do států Společenství nezávislých států (SNS) vzrostl hned o 9,6 %.

V posledním desetiletí největší nestabilitu pozorujeme v rocích 2007-2009. Na konci roku 2007 se celosvětová finanční krize projevila i v Kazachstánu, což vyvolalo credit crunch v Kazašských bankách. Posléze rychlý pokles cen ropy a ropných produktů v roce 2008 zhoršil ekonomickou situaci, a Kazachstán propadl do recese. Nehledě na to, že krize měla velký negativní dopad na ekonomiku, země se podařilo z této situací dostat. Podstatným bylo rozumné chování a správná rozhodnutí vlády. Zlepšení situace pomohlo i zvýšení celosvětových cen komodit hned po krizi. Tempo růstu HDP v roce 2013 bylo 6 %, nezaměstnanost byla relativně nízká a činila 5,2 %, inflace byla mírná (4,8 %), v platební bilanci export převyšoval import, vnější dluh dost rychle rostl, schodek rozpočtu byl -2,1 % HDP. Kurz domácí měny v posledních letech rostl a v roce 2014 proběhla devalvace.

Když se podíváme na makroekonomické ukazatele, na první pohled vypadají docela pozitivně, ale hlavní problém leží pod povrchem, a to příliš velká závislost na ropě a zpracovatelském průmyslu, tzv. Holandská nemoc. Vlada se snaží najít řešení a podporuje diverzifikaci, klade důraz na rozvoj takových sektorů ekonomiky jako infrastruktura, farmaceutika, petrochemie, telekomunikace, zpracování potravin. Pro úspěšnou diverzifikaci je potřeba zmenšit roli státu v ekonomice a položit důraz na upevnění lidského kapitálu a veřejných institucí. Ale bude trvat ještě nějakou dobu, než se Kazachstánu podaří snížit svou závislost na mezinárodním trhu surovin. Nejhorší v této

situaci je, že na ceny a poptávku po surovinách země skoro nemůže ovlivňovat a rizika pro ekonomiku jsou především vnější.

V poslední době ekonomika Kazachstánu se charakterizuje postupným snížením růstu HDP. Příčinou je především celková negativní situace ve světové ekonomice. Její dopad zmiňuje docela příznivá situace uvnitř země. Současně se vláda snaží snížit vladní výdaje, což dovolí snížit rozpočtový deficit. V Kazachstánu aktivně roste spotřeba zboží a služeb ze strany domácností a rychle se rozvíjí sféra služeb. V posledních letech se také zvýšilo tempo růstu investic, a to poprvé od roku 2009. Mezi negativní vlivy patří inflace ve výši 6 % a depreciace kurzu tenge vůči hlavním světovým měnám. Střednědobá prognóza vývoje HDP je docela optimistická.

Mezi vnitřní rizika pro ekonomiku patří poměrně velký počet tzv. „spatných půjček“ bank. Pro zlepšení situace ve finančním sektoru by bylo vhodné posílit systém kontrol a regulaci, aby systémová rizika se daly snadněji zjišťovat a předcházet. Kromě toho měla by být určena role státu v otázce mobilizace finančních zdrojů. Investoři a spotřebitelé finančních služeb by samozřejmě uvítali zásahy pro zajištění jejich bezpečí.

5 Závěr

Hospodářství Kazachstánu v předchozích letech přispívala příznivá situace na mezinárodním trhu (s výjimkou světové ekonomické krize), zejména na trhu energie a kovů, celní unie s Ruskou federací a začátek realizace nové strategie "Kazachstán-2050", která má za cíl dostat Kazachstán mezi rozvinuté země světa.

V posledních letech se ale ekonomický růst země o něco zpomalil. Je to patrné z klesajícího tempu růstu HDP Kazachstánu. Současně roste hodnota HDP na hlavu a zvyšuje se průměrný měsíční plat, což přispívá zvýšení životní úrovně obyvatel země. Hlavním odvětvím pro ekonomiku Kazachstánu zůstává obchod a zpracovatelský průmysl, které mají největší podíl na hrubém domácím produktu. Situace se zlepšuje i v oblasti zaměstnanosti – pouze pět procent z práceschopných obyvatel Kazachstánu si nemůže najít práci, tento ukazatel je menší, než v některých evropských zemích.

Ve srovnání s Ruskem a Čínou se Kazachstánu docela dobře daří. Všechny státy ve větší nebo menší míře ovlivňuje situace na celosvětovém trhu. Samozřejmě, že ekonomika Ruska a Číny dosahuje větších absolutních hodnot, ale pokud se porovnávají relativní ukazatele, země se vyvíjejí docela podobně. Ekonomika Číny je největší z porovnávaných zemí a nejstabilnější vůči vnějším vlivům. Naopak Rusko je na celkovou situaci ve světové ekonomice a nepříznivý vývoj cen komodit mnohem citlivější. Žádná ze zmíněných zemí se doposud nevyrovnala s následky krize roku 2008-2009, tempo růstu hrubého domácího produktu je v současné době nižší, než před ní. Zatím nestabilita na celosvětovém trhu nepřináší naději na zlepšení situace a zrychlení hospodářského růstu.

Kazachstán v posledním desetiletí zaznamenal rychlý rozvoj, vzrostla jeho přitažlivost pro zahraniční investory. Hlavním problémem Kazachstánu zůstává celková ekonomická situace ve světě a prudký pokles ceny ropy, na které ekonomika Kazachstánu je poměrně závislá. Řešením by byla diverzifikace ekonomiky a rozvoj takových sektorů ekonomiky jako infrastruktura, farmaceutika, petrochemie, telekomunikace, zpracování potravin, rozvoj lidského kapitálu. Vedení země si uvědomuje, že pro moderní ekonomiku lidský kapitál je nejdůležitějším konkurenčním faktorem, a proto zohledňuje nutnost jeho rozvoje v politice státu.

Použité zdroje

Literatura

- 1) ALSHANOV, R. (Алшанов, Р.) *Kazakhstan na мировom mineralno-syrejvom rynku: problemy i ich reshenie: analiz i prognoz.* (Казахстан на мировом минерально-сырьевом рынке: проблемы и их решение : анализ и прогноз). Almaty: Institut mirovogo rynku, 2005. 423 s. ISBN 978-9965-9638-72.
- 2) BALDWIN, R. WYPLOSZ, CH. *Ekonomie evropské integrace.* Praha: Grada Publishing, 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-0.
- 3) BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- 4) ČERNOHORSKÝ, J. TEPLÝ, P. *Základy financí.* Praha: Grada Publishing, 2011. 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.
- 5) DURČÁKOVÁ, J. *Mezinárodní finance.* 3. vyd. Praha: Management Press, 2007. 487 s. ISBN 978-80-7261-170-6.
- 6) DVOŘÁKOVÁ, Z. a kol. *Management lidských zdrojů.* Praha: C. H. Beck, 2012. 592 s. ISBN 978-80-7400-347-9.
- 7) DVOŘÁKOVÁ, Z. a kol. *Řízení lidských zdrojů.* Praha: Grada Publishing, 2007. 800 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- 8) HOLMAN, R. *Ekonomie.* 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 696 s. ISBN 978-80-740-0006-5.
- 9) JIRÁNKOVÁ, M. a kol. *Mezinárodní ekonomie.* Praha: Grada Publishing, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-3276-3.
- 10) JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: Základní kurs.* Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2009. 299 s. ISBN 978-80-248-2065-1.
- 11) KEŘKOVSKÝ, M. *Ekonomie pro strategické řízení. Teorie pro praxi.* Praha: C. H. Beck. 2004. 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.
- 12) KLAUS, V a kol. *Česká republika na rozcestí: Čas rozhodnutí.* Praha: Fragment, 2013. 232 s. ISBN 978-80-253-2023-5.

- 13) KLJASHTORNYJ, S. a kol. (Кляшторный, S). *Kazachtan: letopis trech tysjacheletij.* (Казахстан: летопись трёх тысячелетий). Almaty: Rauan, 1992. ISBN 5-87495-008-7.
- 14) KOHOUT, P. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál.* Praha: Grada Publishing, 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-3583-2.
- 15) KOHOUT, P. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí.* Praha: Grada Publishing, 2012. 272 s. ISBN 978-80-247-5064-4.
- 16) KUZHEMBAJLY, A (Кужембайлы, А). *Istorija respubliky Kazachstana.* (История Республики Казахстана). Almaty: Filoant, 2003. 392 s. ISBN 996547706X.
- 17) MANKIW, G. *Zásady ekonomie.* Praha: Grada Publishing, 1999. 768 s. ISBN 978-80-7169-891-3.
- 18) PAVELKA, T. *Makroekonomie.* Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. 280 s. ISBN 80-86730-02-6.
- 19) POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví.* Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 978-807-179-4622.
- 20) REJNUŠ, O. *Finanční trhy.* Praha: Grada Publishing, 2014. 760 s. ISBN 978-80-247-3671-6.
- 21) *Respublike Kazahstan 15 let: dostizhenija i perspektivy nauchno-prakticheskaja konferencija (28 nojabrja 2006 g.).* (Республике Казахстан 15 лет: достижения и перспективы научно-практическая конференция (28 ноября 2006 г.)). Almaty: Kazakhstanskij institut strategicheskich issledovanij pri Prezidente Respubliki Kazahstan, 2007. 203 s. ISBN 978-601-7242-05-8.
- 22) REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví.* Praha: Management Press, 2005. 4. vydání. 423 s. ISBN 80-7261-132-1.
- 23) SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie.* 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-2050-590-3.
- 24) ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století.* Praha: Grada Publishing, 2013. 268 s. ISBN 978-80-247-4694-4.
- 25) WAWROSZ, P. HEISLER, H. HELÍSEK, M. MACH, P. *Makroekonomie: základní kurz.* Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2012. 376 s. ISBN 978-80-7408-059-3.

Elektronické zdroje

1. BusinessInfo.cz. *Kazachstán. Zahraniční obchod země* [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kazachstan-zahranicni-obchod-zeme-19306.html/>>.
2. CelySvet.cz. *Obchodní bilance. Pořadí států*. [online]. [cit. 2014-12-10]. Dostupný z: <<http://www.celysvet.cz/poradi-statu-obchodni-bilance/>>.
3. Central Intelligence Agency. *The World Factbook*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html/>>.
4. Český statistický úřad. *Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika ČSÚ*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_\(hdp\)_/](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_(hdp)_/)>.
5. Delovoj portal "Kapital". *V Kazahstane vozmozhen rost infljácii*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://kapital.kz/finance/34047/v-kazahstane-vozmozhen-rost-inflyacii.html/>>.
6. Econbrowser. *The distribution of world income*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <http://econbrowser.com/archives/2007/01/the_distribution>.
7. Forbes Kazakhstan. *Banki RK nauchilis' ostorozhno vydavat' kredity* [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <http://forbes.kz/stats/banki_nauchilis_ostorozhno_vyidavat_kredityi/>.
8. Forbes Kazakhstan. *Kak formiruetsja i raspredeljaetsja bjudzhet Kazahstana* [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <http://forbes.kz/finances/finance/kak_formiruetsya_i_raspredelyaetsy_a_byudjet_kazahstana/>.
9. Forbes Kazakhstan. *Kazahstanskije vkladchiki vozvrashhajutsja k depozitam v tenge* [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <http://forbes.kz/stats/kazahstanskije_vkladchiki_vozvrashhajutsja_k_depozitam_v_tenge/>.

10. Gazeta "Kommersant". *Infljacija v Rossii za 2008 god sostavila 13,3%*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://www.kommersant.ru/doc/1101371/>>.
11. Investiční web.cz. *Evropská bankovní unie: Má šanci uspět a má smysl pro ČR?* [online]. [cit. 2014-06-08]. Dostupný z: <<http://www.investicniweb.cz/trhy/sektory/2012/11/6/evropska-bankovni-unie-ma-sanci-usp-et-ma-smysl-pro-cr/>>.
12. Portal "Kursiv". *Po Sen'ke li shapka Samye bol'shie bjudzhety sredi regionov RK*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <http://www.kursiv.kz/news/details/top_ratings/Po_Senke_li_shapka_Samye_bolshie_byudzhety_sredi_regionov_RK/>.
13. Portal "Nuz". *Ekspertov vstrevozhil rost vneshnego dolga Kazahstana*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://news.nur.kz/321691.html/>>.
14. Portal "Tota". *Nazvany regiony s samoj vysokoj bezroboticej v Kazahstane*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <http://total.kz/society/2013/11/17/nazvany_regiony_s_samoj_vysokoj/>.
15. RIA Novosti. *Obshhaja bezrobotica v Rossii v 2013 godu sostavila v srednem 5,5%*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://ria.ru/economy/20140207/993691842.html/>>.
16. Statistický úřad RK. *Osnovnye social'no-jekonomicheskie pokazateli Respubliki Kazahstan*. [online]. [cit. 2014-06-08]. Dostupný z: <<http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200032951>>.
17. Tengrinews. *Uroven' bezroboticy v Kazahstane sostavil 5,2 procenta. Rynki*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://tengrinews.kz/markets/uroven-bezrobotitsyi-v-kazahstane-sostavil-52-protsenta-250408/>>.
18. Trading Economics. *Kazakhstan External Debt 1995-2015*. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupný z: <<http://www.tradingeconomics.com/kazakhstan/external-debt/>>.

Seznam tabulek

Tabulka 1. Horizontální struktura platební bilance	17
Tabulka 2. Vývoj HDP dle odvětví v roce 2005-2013 v procentech.....	28
Tabulka 3. HDP dle sektorů ekonomiky v Ruské federaci a Kazachstánu v roce 2003 a 2013 (v procentech)	42
Tabulka 4. Ukazatele exportu a importu v Rusku a Kazachstánu v roce 2003 a roce 2013	44
Tabulka 5. Porovnání ukazatelů nezaměstnanosti mezi Ruskem a Kazachstánem v roce 2003 a 2013.....	45
Tabulka 6. Hlavní události, které ovlivnily ekonomiku Kazachstánu v roce 2003-2013....	51

Seznam grafů

Graf 1. Obchodní bilance zemí v USD v roce 2009	19
Graf 2. Náklady na záchranu bank, jako procento od státního HDP v roce 2012	21
Graf 3. Tempo růstu HDP v Kazachstánu (v procentech k minulému roku).....	26
Graf 4. HDP na hlavu v dolarech USA v letech 2003-2013.....	27
Graf 5. Nezaměstnanost v Kazachstánu ke konci roku v procentech.....	29
Graf 6. Vývoj inflace v Kazachstánu v letech 2003-2013 v procentech	31
Graf 7. Základní ukazatelé zahraničního obchodu v mil. USD	33
Graf 8. Vývoj vnějšího dluhu v Kazachstánu v mil. USD v letech 2003-2013.....	35
Graf 9. Vývoj veřejných financí v Kazachstánu v % HDP v letech 2003-2013.....	36
Graf 10. Vývoj kurzu tenge k dolaru v letech 2003-2013	38
Graf 11. Kurz tenge vůči ruskému rublu (tenge za rubl) v roce 2003-2013.....	39
Graf 12. Porovnání vývoje HDP mezi Ruskou Federací a Kazachstánem v roce 2003-2013	43
Graf 13. Porovnání vývoje nezaměstnanosti mezi Ruskou Federací a Kazachstánem v roce 2003-2013	44
Graf 14. Tempo růstu HDP v Číně a Kazachstánu v roce 2003-2013 (v procentech k předchozímu roku).....	47
Graf 15. HDP na obyvatele v Číně a Kazachstánu v letech 2003-2013 (v dolarech USA).48	
Graf 16. Míra nezaměstnanosti v Číně a Kazachstánu v letech 2003-2013 (v procentech od průceschopného obyvatelstva)	49
Graf 17. Inflace v Číně a Kazachstánu v letech 2003-2013 (podle indexu spotřebitelských cen, v %)	49
Graf 18. Průměrná hrubá měsíční mzda v Kazachstánu a Číně v roce 2003-2013 (v dolarech USA podle aktuálního kurzu)	50